

Вищий навчальний заклад «Український католицький університет»

Факультет наук про здоров'я

Кафедра психології та психотерапії

Магістерська робота

**ОСОБЛИВОСТІ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ У КОНТЕКСТІ
ЕМОЦІЙНОЇ ВЗАЄМОРЕГУЛЯЦІЇ У БАТЬКІВСЬКІЙ ДІАДІ**

Виконала: студентка

6 курсу, групи ЗПП20/М

спеціальності 053 Психологія

освітньої програми «Клінічна психологія

з основами психодинамічної терапії»

Михайлецька Софія Орестівна

Керівник Миколайчук М.І.

Рецензент

Львів-2022

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ, КОРЕГУЛЯЦІЇ АФЕКТУ В ПАРІ ТА ДОРΟΣЛОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ.....	7
1.1. Дитячо-батьківські стосунки з позиції психоаналітичних теорій.....	7
1.2. Теоретичний огляд аспектів дорослої прив'язаності та їх зв'язку зі стилем батьківства.....	11
1.3. Роль батьківського діадного коупінгу та корегуляції афекту в особливостях виховання дітей.....	15
1.4. Теоретична модель дослідження	21
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ В КЛЮЧІ БАТЬКІВСЬКОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ ТА КОРЕГУЛЯЦІЇ АФЕКТУ.....	24
2.1. Організація дослідження та опис групи досліджуваних.....	24
2.2. Методи та методика дослідження.....	25
2.3. Аналіз та інтерпретація даних.....	27
Висновки до другого розділу.....	29
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКОЇ КОРЕГУЛЯЦІЇ АФЕКТУ ТА СТИЛЮ ДОРΟΣЛОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ НА ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ СТОСУНКИ.....	30
3.1. Зв'язок між стилем прив'язаності особи, рівнем її коупінгу в діаді та певними аспектами її виховного стилю.....	31
3.2. Особливості емоційної корегуляції в парі та стиль дорослої прив'язаності як чинники близькості чи дистанції особи з її дитиною.....	34

3.3. Порівняння осіб з різними стилями прив'язаності за рівнем діадного коупінгу.....	36
3.4. Відмінності показників емоційної корегуляції в парі осіб жіночої та чоловічої статі.....	38
3.5. Тенденції до злиття чи сепарації в стосунку з дитиною.....	39
3.6. Дискусія результатів.....	42
3.7. Обмеження та перспективи дослідження.....	44
Висновки до третього розділу.....	47
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Стосунки батьків та дітей починають формуватися з періоду очікування дитини і окреслюються в ранній період її розвитку. В цих наведених рамках вибудовується загальне сприйняття дитиною світу та закладається напрям її особистісного розвитку. Великою мірою те, яким будуть батьківсько-дитячі стосунки, залежить від виховного стилю батьків, який, в свою чергу, формується під впливом низки чинників. Зокрема, поведінка людини зі значимими іншими багато в чому залежить від її стилю прив'язаності (Miculincer, 1998). Однак, цей зв'язок не є ексклюзивним і може медіюватися іншими інтрапсихічними та інтерперсональними особистісними аспектами.

Наведені вище дані зумовлюють **актуальність** даного дослідження, в якому вважаємо за доцільне дослідити зв'язок батьківсько-дитячих стосунків зі стилем батьківської прив'язаності та з емоційною корегуляцією в парі, зокрема з параметрами діадного коупінгу - того, як пара справляється зі стресом. Доведено, високий його рівень пов'язаний з кращим спілкуванням в стосунках, кращим самопочуттям та меншою кількістю психологічних проблем (Bodenmann, Pihet, and Keyser, 2006). На питання про те, як і наскільки вагомим є цей зв'язок, ми будемо намагатися відповісти, поєднавши теоретичні напрацювання та дані попередніх досліджень на дану тематику.

Об'єкт дослідження - особливості і якість стосунків батьків та їх дітей-дошкільнят.

Предмет - роль стилю прив'язаності та емоційної корегуляції в парі в контексті особливостей дитячо-батьківських стосунків очима батьків дітей дошкільного віку.

Метою дослідження є дослідити роль емоційної корегуляції в парі в поєднанні зі стилем дорослої прив'язаності в тому, як будують батьки дітей дошкільного віку свої з ними стосунки.

Завдання дослідження:

- 1) Проаналізувати зміст понять діадного коупінгу та корегуляції афекту, дослідити дорослу прив'язаність та дитячо-батьківські стосунки в ключі психоаналітичних теорій, встановити взаємозв'язок між вказаними поняттями згідно з попередніми дослідженнями.
- 2) Підібрати та апробувати інструментарій для дослідження ролі батьківської корегуляції афекту та стилів прив'язаності в батьківсько-дитячих стосунках, зібрати дані респондентів в форматі опитування онлайн.
- 3) Здійснити статистичне опрацювання отриманих даних, інтерпретацію отриманих результатів та формування висновків про стосунки дітей і батьків з огляду на емоційну корегуляцію в батьківській діаді та батьківський стиль прив'язаності.

Гіпотези:

1. Існує зв'язок між стилем прив'язаності особи, рівнем її емоційної корегуляції в діаді (зокрема, діадного коупінгу) та певними аспектами її виховного стилю.

2. Особливості емоційної корегуляції в батьківській парі та стиль дорослої прив'язаності виступають чинниками близькості чи дистанції особи з її дитиною (а саме низький рівень корегуляції та ненадійний стиль прив'язаності є факторами, що зумовлюють більшу дистанцію).

3. Особи з надійною прив'язаністю мають вищий рівень діадного коупінгу, аніж особи з ненадійною прив'язаністю.

4. Показники корегуляції афекту в парі в рамках діадного коупінгу для осіб жіночої статі є вищими від показників осіб чоловічої статі.

Крім того, в рамках якісного дослідження проілюстровано ставлення батьків до свого батьківства в категоріях сепарації та нарцистичного злиття.

В якості основних **методів роботи** було використано поєднання кількісних та якісних досліджень - зокрема, опитувальник "Взаємодія батьки-дитина" І. Марковської, тест на визначення якості прив'язаності (MAQ),

методика діадного коупінгу Боденманна та авторський опитувальник. В рамках статистичного опрацювання у програмі STATISTICA було проведено порівняльний, кореляційний та регресійний аналіз гіпотез.

Група досліджуваних склала 88 батьків дітей віком до п'яти років - 57 осіб жіночої статі та 31 особа чоловічої статі, з переважним віком респондентів від 25ти до 40ка років. Більшість опитуваних вказала, що перебуває в шлюбі (87.5%) і працює (67%).

Практична цінність результатів дослідження полягає в можливості використовувати його висновки в психотерапевтичній та психокорекційній роботі з сім'ями та парами. Крім того, отримані результати потенційно внесуть свій вклад в базу знань, на якій будуватимуться майбутні дослідження, дозволяючи ширше розкрити тему батьківсько-дитячих стосунків через призму функціонування їх батьків як пари.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ, ДІАДНОГО КОУПІНГУ ТА ДОРОСЛОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ

1.1 Дитячо-батьківські стосунки з позиції психоаналітичних теорій

Батьківська прив'язаність в стосунках батьків з дитиною є комплементарною до прив'язаності самої дитини, що формується на ранніх етапах її розвитку. Спрощеним способом виміряти цю прив'язаність було б вимірюванням інтенсивності проявів батьківської та материнської любові досліджуваних осіб (Leon, 2008). Однак прив'язаність, в залежності від її стилю, набуває в стосунку різних форм.

У взаємодії з батьками дитина на ранніх етапах розвитку поступово перестає бути всеохопно керованою принципом задоволення та починає опановувати принцип реальності (в психоаналізі - беззастережне потурання імпульсам на противагу зрілому зважуванню цих імпульсів та їх коригуванню). На ранніх етапах становлення цих процесів важливою є батьківська функція дзеркала - того, якою дитина бачить себе в очах батька чи матері, і як вона формує з цього власну ідентичність, потрохи відпускаючи відчуття тотальної цілісності з об'єктом (Winnicott, 1975). Тобто, малий ступінь чутливості до функції дзеркала через ригідність захистів або поглиненість власним емоційним станом знижує успішність інтеграції принципу реальності та загалом зародження повноцінної окремої дитячої ідентичності.

Набуваючи здатності оперувати принципом реальності, дитина поступово відпускає свій егоїзм та інфантильний нарцисизм (Freud, 1971). Такий її розвиток можливий за умови присутності, віддачі та любові батьків, запропонованої в належній формі та кількості (щоб дитина не почувала себе zagrożеною та депривованою в контексті цієї любові та не намагалась компенсувати це всепоглинаючими проявами егоїзму, чи навпаки не закрилася), а також від способів батьківського виховання і рамкування. Батьки є

відповідальними за впровадження рамок, в яких вони самі раніше сформувалися, в світ дитини. Тобто, за безпеку та любов, яку дитина отримує, вона платить частковою відмовою від принципу задоволення та зародженням страху втратити об'єкт (Green, 2001). Але дитина готова заплатити цю ціну, бо має сильну потребу в батьківській любові - потребу, що є побічним продуктом біологічних чинників, зокрема, незрілості та беззахисності, з якою дитина народжується в світ, тому потребує середовища, в якому її особистість зможе бути виплеканою.

Власне, поведінка батьків у стосунку з дитиною багато в чому залежить від того, як процес інтеграції принципу реальності відбувався в них самих. Особливо в тих випадках, коли вона не була повністю успішною, можна спостерігати відродження батьківського інфантильного нарцисизму і, як результат, побудову стосунку не з дитиною, а з собою. За вимогами, що спрямовані на дитину, ховаються вимоги батьків до себе самих, і при цьому такі вимоги часто не узгоджені між собою, будучи програванням батьківських нарцистичних травм. Так, батьківство є своєрідною маніфестацією структури психічного апарату батька чи матері, складаючись з нарцистично спрямованої взаємодії та побудови безпосереднього об'єктного стосунку (Freud, 2021; Green, 2001). Нарцистичний та об'єктний стосунок ніколи не є ізольованими, а стосунок між батьками і дітьми є функцією, що формується в результаті їх взаємодії та напруги між ними, ілюструючи лібідинозну вкоріненість процесу батьківства (Algarvio et al., 2008). В результаті цієї функції між нарцистичним і об'єктним має бути досягнуто задовільного балансу.

За Д. Віннікотом, дитині допомагає прийняти принцип реальності так зване достатньо добре батьківство. Якщо нарцистична спрямованість стосунку в батьків не є всеохопною, то вони здатні побудувати достатньо добру ситуацію для оптимального розвитку дитини, - в іншому ж випадку, ця дитина може бути знехтуваною на користь внутрішньої дитини, якій приділяють увагу батьки, що може виражатися в занадто ліберальному, пермісивному стилі виховання, або ж

в емоційному відчуженні. Стратегією запобігання таким сценаріям є приймання батьками дитини як незалежної структури, “рухомої організації”, яка існує та функціонує незалежно від батьків і наділена власною силою, що зумовлює її зростання та розвиток, - батьки ж в її житті мають перш за все реактивну функцію та функцію середовища, що допомагає їй здолати базову безпомічність на шляху до зростання (Winnikot, 1977). За умови такого бачення дитини батьки зможуть однаково і задовольняти свої нарцистичні потреби, і будувати стосунок з дитиною як окремою сутністю.

Втрата об’єкта є необхідним етапом розвитку психіки дитини. Самі батьки, маючи спогади про власну втрату об’єкта, реактивують їх з настанням власного батьківства. Те, як вони впораються з цими спогадами, залежить від сукупності інтрапсихічних та інтерперсональних факторів їх особистостей, в тому числі якості стосунку з партнером в батьківській діаді.

Щодо батьківських ролей в залежності від статі, то однаково важливим є внесок обидвох батьків. Так, для достатньо доброго виховного середовища присутність матері та батька має бути рівноцінною, навіть якщо здається, що на ранніх етапах розвитку дитини батькові відведена роль пасивного спостерігача - ці дві ролі переплітаються між собою та доповнюють одне одного, хоч і не можна стверджувати що вони є взаємозамінними (Winnicott, 1975).

Певні нарцистичні мотиви, які батьки прагнуть задовольнити в любові до дитини, можуть завадити їм бути для дитини достатньо добрими. Зокрема, якщо конфлікт між цими мотивами та зовнішніми вимогами дитини є достатньо сильним, саме це створює небезпеку вибору батьками своєї “внутрішньої дитини” і нехтування ними необхідності плекати оптимальне середовище для розвитку об’єктного стосунку (Veludo & Viana, 2012). Але достатньо добре батьківство не є також і повною відмовою від внутрішнього нарцисизму, а успішним його регулюванням та відреагуванням. Достатньо добрі батьки не намагаються вгадати кожную потребу своєї дитини і потурати їй, таким чином радше заохочуючи таким чином принцип задоволення, аніж впровадження

принципу реальності. А потреби дитини ніколи не можливо задовольнити повністю, бо після задоволення базових потреб слідує численна кількість внутрішніх драйвів (Winnicott, 1975). Тому в достатньо доброму батьківстві йдеться про баланс між задоволенням потреб та тим, щоб давати дитині фруструватися.

Для того, щоб добре резонувати на потреби своєї дитини, батьки мають добре пам'ятати стан немовлячої безпомічності і реагувати на потреби дитини з достатньою чуйністю, адже на перших порах дитина повністю від них залежить. Якщо батьки не почувають себе з цією залежністю комфортно, як це буває, зокрема, в осіб з унікаючим стилем прив'язаності, вони можуть відсторонюватися, дратуватися, переживатися дитиною як загрозові (Lester & Notman, 1986). Навпаки, можна занадто віддаватися нарцистичним відчуттям з приводу тотальної потреби іншої істоти в собі, зливаючись таким чином з дитиною і ростячи насправді не її особистість, а роздуваючи свою власну (Leon, 2008). Для матері, зокрема, досвід народження дитини і таким чином своєрідне відділення від істоти, яка 9 місяців жила в її утробі, є суттєвою зміною, і потребує відпускання імпульсу переживати себе з дитиною як одне ціле.

Батьківство є фазою розвитку не лише дитини, але й самих батьків. Криза, яку продукує стрес від нових умов та викликів, для них стимулює певну психоемоційну регресію, яка є передумовою до наступного кроку в зростанні (Leon, 2008). Йдеться про актуалізацію забутих раніше бажань та невирішених конфліктів, які з'являється нагода вирішити разом з розрішенням співзвучних запитів дитини. Тобто, не лише дитина в ранньому віці залежна від батьків, але й батьки певною мірою залежні від дитини.

Здатність батьків до саморефлексії, що дозволяє краще відчувати та розуміти дитину, грає вагомую роль в розвитку останньої, та, зокрема, в формуванні її прив'язаності (Fonagy et al., 1991). І, як було згадано вище, ця здатність є великою мірою відлунням особливостей дитинства самих батьків та

їхньої здатності переживати це дитинство знову, регресувати в нього без шкоди собі та своїй дитині.

1.2. Теоретичний огляд аспектів дорослої прив'язаності та їх зв'язку зі стилем батьківства

Теорія прив'язаності значною мірою бере свій початок з психоаналізу, перш за все, з робіт Дж. Боулбі та М. Ейнсворт. За Боулбі, дитина вибудовує так звану поведінку прив'язаності, взаємодіючи зі своїми первинними об'єктами, якими, як правило, є батьки. Ця поведінка утворюється з ціллю адаптуватись під реальність, захистити себе від потенційних загроз та забезпечити собі безпечний простір для дослідження світу. В даній парадигмі об'єкт (фігура) прив'язаності покликаний бути для дитини безпечною базою, до якої вона завжди може повертатися, і захисту чи підтримки якої вона шукає (Bowlby, 1982).

Залежно від доступності та чутливості об'єкта прив'язаності і, внаслідок цього, відповідно до поведінки прив'язаності, виділяють чотири стилі прив'язаності - безпечний, уникаючий, тривожний та пізніше доданий дезорганізований або тривожно-амбівалентний, якому властиві водночас тенденції до тривожності та уникання (Ainsworth, 1967; Main & Solomon, 1990). Для безпечного стилю прив'язаності властивий добрий контакт з об'єктом, готовність його відпустити без надмірної тривоги і радість від наступної зустрічі з ним. Дитина, в якій формується уникаючий стиль прив'язаності, певною мірою деактивує свою поведінку прив'язаності, менше реагуючи на об'єкт прив'язаності та здаючись на перший погляд більш самозарадною. Проявами тривожно-амбівалентного стилю прив'язаності є сильна потреба в присутності та опіці об'єкта і така ж сильна тривога при розлуці з ним. Дезорганізований стиль прив'язаності переважно формується внаслідок сильної дитячої травми і характеризується дифузними патернами поведінки прив'язаності. Супроводжуючи особу протягом всього її життя, прив'язаність в

подальшому установлюється на модифікується в взаємодії з наступними об'єктами, в тому числі з романтичними партнерами та дітьми.

Формування в особи ненадійної прив'язаності є способом впоратись з властивим їй більшим рівнем нарцистичної вразливості, аніж в особи з надійною прив'язаністю (Pistole, 1995). Механізми цієї адаптації та компенсації залишаються майже незмінними з дитинства до дорослого віку осіб, яким вони належать, і набувають різних форм в залежності від специфіки стилю прив'язаності (надмірне прив'язування на противагу униканню і відстороненню). Прикладом поведінкового прояву ненадійної прив'язаності може слугувати схильність до ризикованих вчинків (Li et al, 2019), або більша прив'язаність до матеріальних чи нематеріальних перехідних об'єктів (Keefer et al., 2012; Rosaen & Dibble, 2015). Поведінка прив'язаності поширюється на здатність бути присутнім і надавати необхідну підтримку для осіб, чийм об'єктом прив'язаності є носій того чи іншого стилю прив'язаності. Тобто, безпечна прив'язаність корелює з більшою доступністю та чуйністю в стосунку з іншим (Kunse & Shaver, 1994). Крім того, стиль прив'язаності є предиктором інтерперсональних проявів особистості в ситуації стресу (Bartholomew & Horowitz, 1991). Зокрема, особи з безпечним стилем прив'язаності мають порівняно мало проблем в міжособистісній комунікації, тоді як особи з уникаючим стилем прив'язаності схильні до надмірної конкурентності, незалежності та байдужості в стосунку. Особи, яким властивий тривожно-уникаючий стиль прив'язаності, як правило, надміру покірні та підпадають під ризик експлуатації зі сторони, тривожно ж прив'язаним особам постійно бракує любові та підтримки, в якій кількості вони б її не вимагали.

Результати дослідження М. Мікулінчера (Miculincer, 1998) показують, що в людей із ненадійною прив'язаністю саморепрезентація є когнітивною маніфестацією їх стилю прив'язаності. Автор опирається на теорію Боулбі, яка стверджує, що якість комунікації, що формує прив'язаність, відбивається на тому, як дитина думає, відчуває та поводить. Хейзен і Шейвер опісля

дослідили дорослу прив'язаність, зробивши схожі висновки. Це база, яка згодом була розвинена багатьма авторами, - зокрема, і автором цієї роботи. Дане дослідження сфокусоване на тому, як пов'язаний стиль прив'язаності дорослих і регуляція афектів, а також досліджує прояви регуляторних стратегій, пов'язаних з прив'язаністю, у когнітивній системі. Зокрема, в його рамках з'ясовано, що в людей з тривожно-амбівалентним стилем прив'язаності прагнення до прихильності інших може лежати в основі негативної саморепрезентації. Натомість, занепокоєння, пов'язане з зв'язками прив'язаності, не впливає на самопочуття осіб з безпечною та унікаючою прив'язаністю. В людей же з унікаючим стилем прив'язаності провокує пригнічення, коли щось загрожує їх впевненості в собі, - прагнення унікаючих людей до самозабезпечення може лежати в основі їхнього позитивного самобачення. Висновки підтверджують і розширюють теорії, на які опирався автор дослідження, а також спонукають до подальшого з'ясування того, як саморепрезентація дорослої особи проектується на її дітей та які компенсаторні виховні стратегії застосовуються в ключі цього (Jones, Cassidy, & Shaver, 2015).

Теорія та наявні дослідження стилів прив'язаності пропонують підґрунтя для пошуку зв'язків між останніми і батьківською поведінкою, емоціями та думками.

Фундамент до сприйняття особою свого батьківства та формування особливостей виховання в контексті стилю прив'язаності закладається ще на етапі очікування дитини та продовжується в період постпартуму. При цьому, фактор залученості в стосунок з майбутньою дитиною та стиль прив'язаності здійснюють двосторонній вплив одне на одного. Було досліджено, що унікаючий стиль прив'язаності в партнерів негативно впливає на рівень їх залученості в батьківство вже на етапі очікування дитини (Theriault et al., 2021). Поведінка досліджуваних також здійснює вплив на їх партнерів, - зокрема, тривожно-амбівалентний стилем прив'язаності батька негативно корелює з рівнем залученості матері в стосунок з дитиною. Натомість, оптимальний

рівень залученості асоціюється зі зменшенням проявів унікаючого стилю прив'язаності.

Очевидно, стиль прив'язаності батьків здійснює безпосередній вплив на побудову їх прив'язаності з дитиною та формування стилю прив'язаності дитини. Зокрема, поведінка схильного до унікаючого стилю прив'язаності батька виступає негативним предиктором для побудови прив'язаності дитини з обома батьками, так само як і поведінка матері, схильної до унікаючого чи тривожно-амбівалентного стилю прив'язаності (Li et al., 2021). Ці зв'язки частково медіуються авторитарним чи наближеним до авторитарного стилем виховання, при цьому, батьківський стиль виховання в цьому випадку має вплив на прив'язаність між дитиною та обома батьками, тоді як материнський стиль виховання впливає на прив'язаність лише між нею та дитиною.

Стиль прив'язаності матері може віддзеркалюватись в її материнській поведінковій моделі та особливостях емоційної саморегуляції. В дослідженні жінок, що мали двохрічних дітей (Adam, Gunnar, & Tanaka, 2004), матері з унікаючим типом прив'язаності повідомляли про нижчий рівень позитивного афекту в материнстві. Тривожні матері, заклопотані дітьми, мали більше тривоги та негативного афекту, а також частіше гнівались, нав'язувались. Однак, ці патерни поведінки зменшувались за умови більшого емоційного благополуччя матері.

Хоча доведено, що на формування батьківського стилю виховання впливає батьківський стиль прив'язаності, немає наукового консенсусу щодо кореляції між авторитарним стилем виховання та конкретним стилем прив'язаності батьків. Існують дослідження, що вказують на значущий зв'язок між безпечним стилем прив'язаності та авторитарним стилем виховання (Nanu & Nijloveanu, 2015). Суперечать їм дослідження, які знаходять зв'язок між унікаючим стилем прив'язаності та авторитарним стилем виховання, одночасно пов'язуючи цей стиль виховання і з тривожно-амбівалентним стилем прив'язаності (Yahya et al., 2019). Автори дослідження також відшукали

кореляцію між безпечним стилем прив'язаності та демократичним стилем виховання.

В стресовій ситуації стиль прив'язаності може мати особливо виражений вплив на батьківську поведінку. Було виявлено, що в випадку стресової ситуації діти батьків, що мали високі показники по шкалі уникання, реагували більшим рівнем стресу, аніж діти батьків з нижчими результатами по цій шкалі (Edelstein et al., 2004). Крім того, самі батьки, схильні до уникаючого стилю прив'язаності, були менш чутливими до дітей в стресовій ситуації, тоді як патерн був протилежним для батьків з високими показниками по шкалі безпеки. Ці результати, заявляють автори, не залежали від темпераменту дитини чи батьківської особистості. В контексті описаних вище даних з'являється потреба в дослідженні факторів, здатних модерувати стрес та зм'якшувати негативні прояви ненадійного стилю прив'язаності в батьківстві.

1.3. Роль батьківського діадного коупінгу та корегуляції афекту в особливостях виховання дітей

Психоаналітичний та сімейний дискурс сходяться на тому, що соціальна підтримка, в першу чергу в парі, грає надважливу роль в модерації стресу від нового в житті етапу батьківства, починаючи з періоду вагітності - від якості цієї підтримки залежать особливості формування ставлення до дитини, викристалізування стилю виховання та інші фактори взаємодії. Були зауважені гендерні відмінності в ключі цього питання, зокрема, для матерів соціальна підтримка чоловіка була найважливішою під час вагітності, для батьків ж підтримка дружини виступала на передній план після того, як дитина народжувалася (Leon, 2008).

Якщо виходити з тези, що особи в парі починають існувати в вимірі одної системи з безліччю переплетень і внутрішніх зв'язків, їх стосунок відкриває численні можливості для взаємної емоційної регуляції. Як правило, стилі прив'язаності партнерів перебувають в відповідності щодо одне одного,

тобто, надійно прив'язані особи частіше будуть вступати в стосунок з іншими надійно прив'язаними і навпаки (Strauss, Morry, & Kito, 2012). Ці схожості дозволяють парі функціонувати як злагоджена система, маючи більший вплив на емоційний стан одне одного і більше точок дотику для спільного розвитку. А добра емоційна корегуляція в діаді, в свою чергу, потенційно здатна “вирівняти” вплив ненадійного стилю прив'язаності. В дослідженні тривалістю в один рік (Hudson et al., 2014) були виявлені зміни в поведінці прив'язаності у пар в залежності від того, як вони давали собі раду з власним афектом та афектом одне одного, перебуваючи в стосунку. Проте емоційна корегуляція пов'язана не лише з прив'язаністю, а є значно ширшим полем. В своєму повсякденному житті рівні позитивного та негативного афекту пар зазвичай перебувають в наближених площинах (Butner, Diamond, & Hicks, 2007), незалежно від того, вимірюється цей афект в хвилинах, днях чи місяцях.

Емоційна корегуляція, або “соціальна регуляція афекту”, зокрема така, яка відбувається в діадному стосунку - це формування емоційної системи в парі, за якої емоційні підйоми та спади координуються та модеруються під впливом інтерперсональної взаємодії, забезпечуючи всередині цієї системи певну стабільність (Butler & Randall, 2012). Корегуляція дозволяє її учасникам вчасно та ефективно реагувати на стресори, швидше повертаючись до свого оптимального стану, індивідуально та в діаді. Цей конструкт значною мірою вивчений в тандемах батьків та дітей, але з'являється все більше досліджень про емоційну корегуляцію романтичних партнерів та про те, як обидві системи впливають одна на одну - зокрема, в ключі переживання стресу.

Стрес в парі ніколи не є ізольованим явищем, бо окрім індивідуального впливу заторкує також пару як ціле. Тобто, стрес одного партнера виливається на іншого і вступає в взаємодію з його власним стресом. Ці тези є описом концепції діадного коупінгу, що операціоналізувався як поняття в 1997 році (Bodenmann, 1997). Відповідно до попередніх, про коупінг як про регуляцію афекту можна говорити в ключі пари, розглядаючи як окремий інтрапсихічний та

інтерперсональний феномен (Bodemann et al., 2007). Так, обоє партнерів долучаються до емоційної регуляції одне одного, формуючи різні моделі діадного коупінгу.

Серед моделей діадного коупінгу виділяють, зокрема, фокусовану на стосунку модель, модель конгруентності, системну транзакційну модель та розвитково-контекстуальну модель. Дослідження відбуваються, як правило, в ключі однієї з моделей, - однак, між ними існують перехрещення, які уможливають цілісніше вивчення діадного коупінгу (Falconier and Kuhn, 2019).

Еволюція вивчення концепту відбувалася від дослідження переважно повсякденного стресу, з яким неunikнено стикаються партнери, і який торкається комунікації в парі, сексуальності, задоволеності стосунком тощо (Story and Bradbury, 2004). Останнім часом дослідники звертають увагу також на діадний коупінг за умови критичних життєвих ситуацій (Revenson and Lepore, 2012), а також диференціюють вибірки - досліджують, до прикладу, як він проявляється в представників різних культур (Hilpert et al., 2016).

Рівень діадного коупінгу в парі є суттєвим маркером якості шлюбу і загальної якості функціонування в подружжі. Про це стверджує, зокрема, лонгітюдне дослідження Боденманна, Піхет та Кайзера (Bodemann, Pihet, & Keyser, 2006), яке розглянуло взаємозв'язок між діадним коупінгом і якістю шлюбу серед 90 пар протягом 2х років. Автори висунули гіпотезу про те, що діадний коупінг дружини та чоловіка передбачає оцінку якості подружнього стосунку як і їх самих, так і їх партнерів. Вони очікували, що чим більше пар демонструє високий рівень коупінгу, тим вищою буде якість їхніх стосунків з часом. Результат дослідження продемонстрував значну кореляцію високого рівня діадного коупінгу з вищою якістю стосунків як і в поточний момент, так і в довготривалій перспективі; а також з вищою задоволеністю відносинами, з кращим спілкуванням в стосунках, кращим самопочуттям та меншою кількістю психологічних проблем. Також з результатів дослідження випливає, що діадний

коупінг має більший вплив, аніж індивідуальний чи звернення до ширших соціальних кіл за підтримкою.

При дослідженні додаткових показників діадного коупінгу автори виявили, що для жінок важливим маркером задоволеності стосунком був як і їх власний коупінг, так і партнерський, тоді як для чоловіків йшлося більше про їх власний діадний коупінг (Bodenmann, Pihet, & Keyser, 2006).

Окремої уваги вартує роль емоційної взаєморегуляції в парі та діадного коупінгу в медіації негативних проявів ненадійної прив'язаності щодо окремих факторів подружньої взаємодії. Низка досліджень вказує на здатність діадного коупінгу бути медіатором подружнього стосунку в ключі різних стилів прив'язаності та рівня задоволеності подружжям (Fuenfhausen & Cashwell, 201; Iuga & Candel, 2020). В дослідженні Іуги та Кендела було виявлено, що високий діадний коупінг покращує рівень задоволеності подружжям у осіб з унікаючим стилем прив'язаності, не виконуючи, однак, такої медіуючої ролі для осіб з амбівалентною прив'язаністю. Ці тези підтверджує та доповнює експеримент (Meuwly et al., 2012), в якому учасників навмисне вводили стан стресу, щоб спостерегти, наскільки інтенсивною буде стресова реакція в контексті різних стилів прив'язаності та рівня діадного коупінгу. Результатом експерименту стало віднайдення зв'язків між меншим рівнем стресу в осіб з унікаючим стилем прив'язаності при високому рівні діадного коупінгу, проте не було знайдено такого зв'язку для осіб з амбівалентним стилем прив'язаності при такому ж високому рівні коупінгу. Важливим та доцільним залишається дослідження питання того, як взаємодіють діадний коупінг та стиль прив'язаності в стосунку до різних інтрапсихічних та інтерперсональних факторів.

Проблема ґрунтовно опрацьована в контексті взаємозв'язку окремих аспектів дослідження між собою. Переплетення їх між собою, те, як впливає другий фактор на третій за певної конфігурації елементів першого, досліджене менше. Доведено, що від рівня діадного коупінгу залежить і рівень задоволеності шлюбом. Але станом на зараз існує небагато інформації про те, як цей аспект

впливає на взаємодію пари з дітьми. Наявні дослідження демонструють взаємозв'язок між діадним коупінгом та поведінкою і розвитком дитини в ключі певних аспектів (Zemp et al., 2016), але тема потребує подальшого емпіричного вивчення.

Можна припустити, що якщо діадний коупінг є вагомим предиктором емоційного клімату в подружжі, то його роль поширюється і на ширший сімейний контекст, зокрема, на стосунки пари з дітьми. Ця теза є справедливою в рамках вивчення наближеного до даного поняття - діадного пристосування, показники якого є важливими факторами для таких аспектів благополуччя в сім'ї, як сімейний клімат, цілісність, функціонування і власне коупінг (Jiménez-Picón et al., 2021). Тобто, емоційна взаєморегуляція в парі точно є предиктором здоров'я сім'ї як такої.

Здатність емпатувати в парі, відчуваючи одне одного, називають важливим індикатором успішності батьківства (Leon, 2008). Наприклад, досліджено, що високий рівень функціонування в подружжі та сім'ї, що спостерігався в батьків від етапу очікування дитини до її дошкільних років, позитивно відображається на її соціальній та академічній успішності в початковій школі (Cowan & Cowan, 1992). З іншого боку, проблеми в шлюбі часто накладають свій відбиток на батьківсько-дитячі стосунки, пишуть Белскі та Келлі (Belsky & Kelly, 1994), бо спонукають батьків до того чи іншого типу поведінки з дитиною. Наприклад, чоловік, що почувається зневаженим і не почутим своєю дружиною, може посилено демонструвати свою батьківську владу, або голодна за увагою дружина активно шукатиме цю увагу в своїй дитині.

Досліджений зв'язок між діадним коупінгом та діадним пристосуванням, а також комунікаційними патернами та тим, як пара виховує дітей (Indumathy & Kanth, 2021). Було виявлено, що власний діадний коупінг респондентів та діадний коупінг їх партнерів медіює зв'язок між діадним пристосуванням, комунікаційними патернами та особливостями виховання в їх сім'ях. Оскільки дослідження проводилося в Індії, його результати дозволяють стверджувати про

зв'язок між взаємною регуляцією афекту в парі та особливостями виховання і поза культурним полем Заходу, де відбулася більшість схожих досліджень.

Діадне пристосування також грає роль в відчутті своєї батьківської спроможності та ефективності для батьків з унікаючим та тривожно-амбівалентним стилем прив'язаності (Calvo & Bianco, 2015), а також здійснює позитивний посередницький вплив на рівень задоволеності батьківством в осіб з унікаючим стилем прив'язаності, в яких цей рівень нижчий, ніж в осіб з іншими стилями прив'язаності.

Серед факторів, на які може здійснювати вплив батьківський діадний коупінг, було виділено вираження дітьми інтерналізуючих і екстерналізуючих симптомів, а також рівень просоціальної поведінки. В дослідженні, де учасниками були і діти, і батьки, особливо чітко прослідковано зв'язок між діадним коупінгом та власне екстерналізуючими симптомами (Zemp et al., 2016). Автори дослідження роблять висновок про необхідність подальшого вивчення ролі батьківського діадного коупінгу в вихованні та розвитку дітей.

Медіуючу роль діадного коупінгу для різних факторів взаємодії в батьківській сім'ї прослідковують з перших етапів її створення, тобто, вже в період вагітності та післяпологовий період. Окремо варто відзначити результати лонгітюдного дослідження, в яких продемонстровано, що особи з унікаючим стилем прив'язаності менш охоче залучались до атрибутів діадного коупінгу в перші місяці після народження дитини, внаслідок чого зростав їх батьківський стрес та знижувалась впевненість в своїй батьківській ролі (Alves et al., 2019). Такі отримані дані свідчать про потенційний обернений вплив стилю прив'язаності на коупінг.

Ще одне дослідження кореляції між діадним коупінгом та емоційним благополуччям осіб, які нещодавно стали батьками або готувались до того, щоб стати батьками, висвітлює вступ в батьківство як стресову ситуацію, на яку партнери реагують відповідно (Molgora, Aquati, & Saita, 2021). В респондентів жіночої статі у цій ситуації була підвищена схильність до депресії, тоді як в

респондентів чоловічої статі було виявлено підвищену схильність до тривожності. Однак особи жіночої статі загалом краще адаптовувались до батьківства при вищому рівні діадного коупінгу. Натомість чим вищий був рівень діадного коупінгу в осіб чоловічої статі, тим більше зростала їх тривожність. Значні відмінності між результатами осіб чоловічої та жіночої статі висвітлюють важливість дослідження вищеописаних зв'язків у гендерному контексті.

1.4. Теоретична модель дослідження

Теоретична модель дослідження особливостей дитячо-батьківських стосунків в контексті емоційної взаєморегуляції в батьківській діаді зображена на рисунку 1.1.

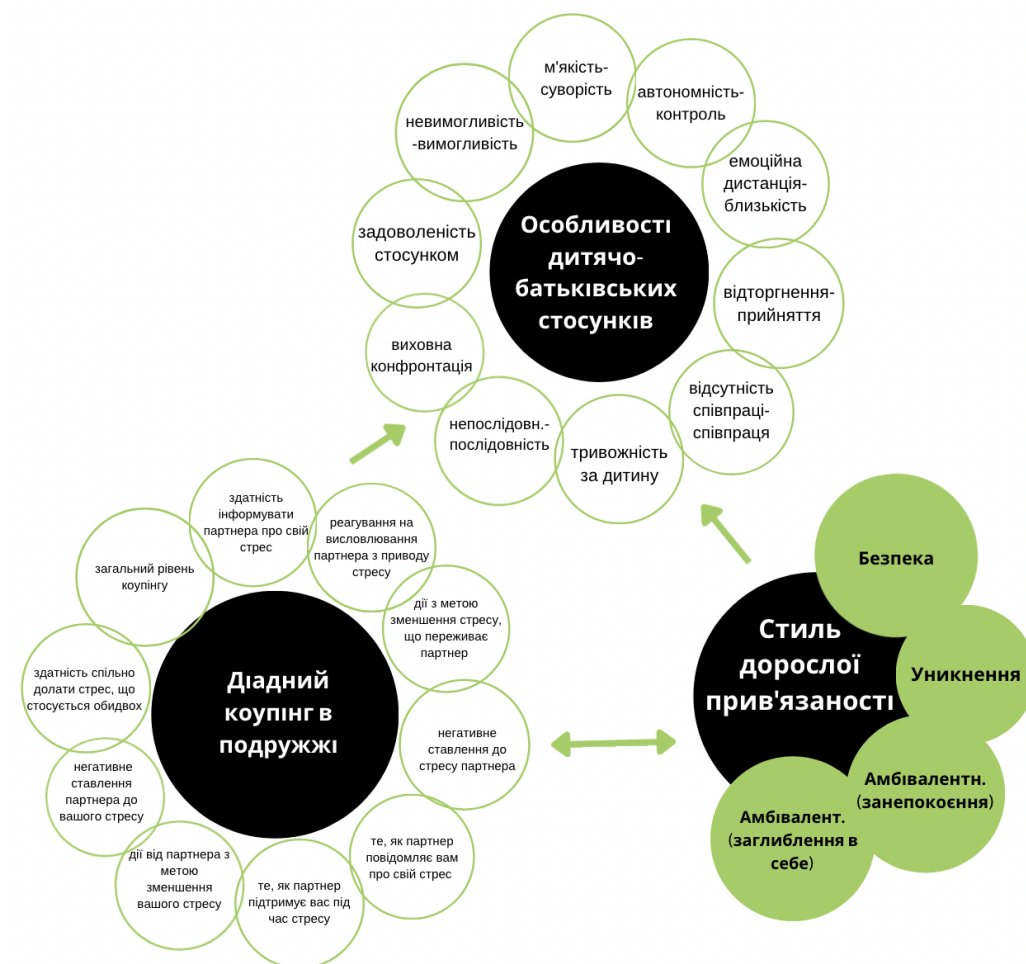

Рис. 1.1. Теоретична модель дослідження особливостей дитячо-батьківських стосунків в контексті емоційної взаєморегуляції в батьківській діаді

З даної моделі випливають досліджувані нами *гіпотези*:

1. Існує зв'язок між стилем прив'язаності особи, рівнем її емоційної корегуляції в діаді (зокрема, діадного коупінгу) та певними аспектами її виховного стилю.

2. Особливості емоційної корегуляції в батьківській парі та стиль дорослої прив'язаності виступають чинниками близькості чи дистанції особи з її дитиною (а саме низький рівень корегуляції та ненадійний стиль прив'язаності є факторами, що зумовлюють більшу дистанцію).

3. Особи з надійною прив'язаністю мають вищий рівень діадного коупінгу, аніж особи з ненадійною прив'язаністю.

4. Показники корегуляції афекту в парі в рамках діадного коупінгу для осіб жіночої статі є вищими від показників осіб чоловічої статі.

Крім того, в рамках якісного дослідження проілюстровано ставлення батьків до свого батьківства в категоріях сепарації та нарцистичного злиття.

Висновки до першого розділу

Дитячо-батьківські стосунки, будучи фундаментом всієї подальшої інтрапсихічної та інтерперсональної динаміки особистості, отримують багато уваги в дослідженнях. Зокрема, неодноразово перевірялися зв'язки між аспектами батьківського виховання і подальшим становленням особистості дитини, а також впливом цих аспектів на загальне сімейне благополуччя. Від чого залежить те, що впливає на формування стилю виховання та особливості дитячо-батьківської взаємодії, залишається актуальним питанням з багатьма невідомими.

Дослідження, що проводились на дану тему, мають переважно кількісний дизайн і формат поперечних зрізів, але зустрічаються змішані та якісні дослідження, а також лонгітуди. Вони дозволяють отримати сукупність даних про взаємодію факторів емоційної корегуляції в батьківській парі з

особливостями виховання дітей, і ілюструють, як формуються ці особливості під впливом стилю прив'язаності батьків. Досліджено також зв'язок між корегуляцією в парі та стилем прив'язаності, і їх вплив одне на одного. Однак існує мало досліджень, що перевіряють одночасну взаємодію цих трьох факторів, що і є метою даного дослідження.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ В КЛЮЧІ БАТЬКІВСЬКОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ ТА КОРЕГУЛЯЦІЇ АФЕКТУ

2.1. Організація дослідження та опис групи досліджуваних

Емпіричне дослідження дитячо-батьківських стосунків на основі гіпотез про специфіку їх зв'язку з корегуляцією афекту в парі та батьківською прив'язаністю відбувалося в наступній послідовності:

Першим кроком став підбір інструментарію для проведення дослідження. Чотири методики, відібрані на цьому етапі:

- 1) опитувальник “Взаємодія батьки-дитина” І. Марковської для дослідження особливостей дитячо-батьківського стосунку
- 2) тест на визначення якості прив'язаності (MAQ) для вимірювання стилю прив'язаності опитаних
- 3) методика діадного коупінгу Боденманна як спосіб вимірювання емоційної взаєморегуляції опитаних в батьківській діаді
- 4) авторський опитувальник.

Другий етап полягав в зборі кількісних даних в форматі опитування онлайн. Для цього все опитування було адаптоване в Google-форму, що містила:

- інформацію про призначення опитувальника та про його анонімність
- питання для отримання демографічних даних
- згадані вище три кількісні методики та одну якісну.

Збір даних проводився протягом березня-квітня 2022 року.

Завданням *третього етапу* стало статистичне опрацювання отриманих даних. Дані вносились в програму STATISTICA, тоді було здійснено перевірку шкал на узгодженість з нормальним розподілом, проведено порівняльний, кореляційний та регресійний аналіз сформульованих раніше гіпотез. Після цього були якісно опрацьовані відповіді на відкрите питання.

На *четвертому етапі* відбулась інтерпретація отриманих результатів та формування висновків на її основі.

Групою досліджуваних стали батьки дітей віком до п'яти років. Всього в опитуванні взяли участь 88 осіб.

Серед них було 57 (64.8%) осіб жіночої статі та 31 (35.2%) особа чоловічої статі. З них 5 осіб (5.7%) віком 18-25 років, 23 особи (26.1%) віком 25-30 років, 26 осіб (29.5%) віком 30-35 років, 14 осіб (15.9%) віком 35-40 років, 20 осіб (22.7%) віком 40 і більше років.

Більшість опитаних (87.5%) перебуває в шлюбі, тоді як 8% неодружені і 4.5% розлучені.

В питанні про рід діяльності 67% учасників вказали, що працюють, 20.5% - перебувають в декреті, 8% працюють і навчаються, 3.4% безробітні, та 1.1% навчаються.

2.2. Методи та методики дослідження

З ціллю дослідження елементів виховного стилю респондентів, а також особливостей їх діадного коупінгу та стилю прив'язаності було використано наступні методики.

Опитувальник “Взаємодія батьки-дитина” І. Марковської

Використовується з метою вимірювання оцінки батьками дошкільнят своєї з ними взаємодії. Загалом має 60 тверджень, рівень згоди з якими оцінюють досліджувані (де 1 - “безсумнівно, так”, 2 - “загалом, так”, 3 - “і так, і ні”, 4 - “ні (абсолютно не погоджуюсь”). Текст методики представлений в додатку А.

Результати цього опитувальника демонструють взаємодію батьків з дітьми за наступними шкалами:

- 1) невимогливість-вимогливість батьків (чим вищий бал за шкалою, тим вищого рівня відповідальності очікують від дитини)
- 2) м'якість-строгість (чим вищий показник - тим жорсткіші правила в сім'ї)

- 3) автономність-контроль щодо дитини (чим вищий показник - тим більше контролю чи гіперопіки)
- 4) емоційна дистанція-емоційна близькість (як це бачить той з батьків, що заповнює опитувальник)
- 5) заперечення-прийняття дитини (базове прийняття або відкидання особистих якостей)
- 6) відсутність співпраці-співробітництво (чи є рівність і партнерство в стосунку)
- 7) незгода-згода між дитиною та батьками (характер взаємодії щодо здатності порозумітися)
- 8) послідовність-непослідовність батьків (постійність, передбачуваність)
- 9) авторитетність (самооцінка в сфері впливу на дитину)
- 10) задоволеність відносинами (загальне ставлення до стосунку).

Результат шкал підраховується як сума, де високий рівень (16-25 балів) вказує на яскраво виражені особливості взаємодії, середній (9-16) - на певний рівень їх вираження, і низький (1-8) - на відсутність чіткого вираження цих особливостей.

Тест на визначення якості прив'язаності К. С. Карвера (Measurement of Attachment Qualities, Carver)

Дана методика вимірює стиль прив'язаності. Складається з 14ти питань, розділених на шкали, що відповідають стилям прив'язаності (“безпека”, “уникання”, “тривожна амбівалентність”, “уникаюча амбівалентність”). Текст опитувальника представлений у додатку Б.

Відповіді оцінюються за рівнем згоди з кожним твердженням (1 - “я більшою мірою не погоджуюсь з твердженням”, 2 - “я певною ірою не погоджуюсь з твердженням”, 3 - “я певною мірою погоджуюсь з твердженням”, 4 - “я більшою мірою погоджуюсь з твердженням”).

Результати підраховуються кількісно за превалентністю шкальних елементів.

Методика діадного коупінгу Г. Боденманна (Dyadic Coping Inventory, Bodenmann)

Методика цінює спосіб, в який пара дає собі раду зі стресом - діадний коупінг, а також ілюструє оцінку партнерами його якості. Містить 37 питань і 10 субшкал (повний текст опитувальника представлений в додатку В):

- a) здатність інформувати партнера про свій стрес
- b) реагування на висловлювання партнера з приводу стресу
- c) дії з метою зменшення стресу, що переживає партнер
- d) негативне ставлення до стресу, що переживає партнер і його способів

справитись зі стресом

- e) те, як партнер повідомляє вам про свій стрес
- f) те, як партнер підтримує вас під час стресу
- g) дії від партнера з метою зменшення вашого стресу
- h) негативне ставлення партнера до вашого переживання стресу
- i) здатність спільно долати стрес, що стосується обидвох
- j) оцінка діадного коупінгу.

При оцінці відповідей підраховується загальний бал і бали по субшкалах. При загальному балі менше 111 - діадний коупінг нижче середнього. 111-145 - середній. 145 і більше - вище середнього.

Авторський опитувальник

Як елемент якісного дослідження з метою отримати додаткову інформацію про ставлення респондентів до свого стосунку з дитиною було використано авторський опитувальник. Текст опитувальника складався з пропозиції респондентам продовжити речення “успішні стосунки з моєю дитиною - це...”.

2.3. Аналіз та інтерпретація даних

Для обробки та аналізу зібраних даних було використано програму STATISTICA 8.

Попередньо у програмі була здійснена перевірка на надійність шкал шляхом перевірки показників альфа-Кронбаха в досліджуваній групі і отримано наступні результати:

- опитувальник “Взаємодія батьки-дитина” (0.43, не дуже добра узгодженість, що варто врахувати в обмеженнях дослідження (додаток Г)
- тест на визначення якості прив’язаності (0.63, що є допустимим значенням (додаток Г)
- методика діадного коупінгу (0.81, що свідчить про високу надійність шкал (додаток Д).

Статистичне опрацювання даних відбувалося у програмі STATISTICA. Після перевірки на узгодженість критерію з нормальним (та отримання результату про ненормальний розподіл в частині шкал) проведено кореляційний аналіз за непараметричним критерієм Спірмена, порівняльний аналіз за непараметричним критерієм Мана-Уїтні, порівняльний аналіз за критерієм Краскела-Уоллеса та множинний регресійний аналіз.

Кореляційний аналіз використовувався для перевірки гіпотези про наявність зв’язків між стилем дорослої прив’язаності, аспектами емоційної корегуляції в парі та особливостями ставлення респондентів до виховання своїх дітей віком до п’яти років.

Для перевірки гіпотези про те, що рівень діадного коупінгу в парі та взаємодії з дитиною є вищим в осіб жіночої статі, ніж в осіб чоловічої статі, було проведено порівняльний аналіз. Цей тип аналізу також використовувався в статистичному опрацюванні гіпотези про наявність вищого рівня діадного коупінгу у осіб з надійним стилем прив’язаності в порівнянні з особами, що мають ненадійний стиль прив’язаності. Додатково використано порівняльний аналіз щодо показників прив’язаності та діадного коупінгу щодо результатів якісного дослідження.

Гіпотеза про визначеність дитячо-батьківських стосунків особливостями емоційної саморегуляції в батьківській діаді була опрацьована шляхом множинного регресійного аналізу.

Висновки до другого розділу

Для вивчення особливостей дитячо-батьківських стосунків в контексті емоційної взаєморегуляції у батьківській діаді було проведено дослідження, що складалося з чотирьох етапів - підбір методик, проведення опитування, статистичне опрацювання даних та їх інтерпретація.

В дослідженні були використані опитувальник “Взаємодія батьки-дитина” І. Марковської, тест на визначення якості прив’язаності (MAQ), методика діадного коупінгу Боденманна та авторський опитувальник.

Група досліджуваних складала 88 осіб різного віку, де переважали жінки та одружені особи.

Для статистичного опрацювання даних було використано програму STATISTICA, в якій було проведено порівняльний, кластерний, кореляційний та регресійний аналіз запропонованих раніше гіпотез.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКОЇ КОРЕГУЛЯЦІЇ АФЕКТУ ТА СТИЛЮ ДОРΟΣЛОЇ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ НА ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКІ СТОСУНКИ

3.1. Зв'язок між стилем прив'язаності особи, рівнем її коупінгу в діаді та певними аспектами її виховного стилю

Кореляційний аналіз було застосовано для перевірки гіпотези про те, що існує зв'язок між стилем прив'язаності особи, рівнем її емоційної корегуляції в діаді (зокрема, діадного коупінгу) і та певними аспектами її виховного стилю. Повний результат аналізу представлено в додатку Е.

В ключі показників прив'язаності було віднайдено пряму кореляцію між показниками безпеки та виховних аспектів відсутності співпраці-співпраці ($r=0.25$), відторгнення-прийняття ($r=0.31$), непослідовності-послідовності ($r=0.21$), а також обернену кореляцію з показниками м'якості-суворості ($r=-0.24$) та виховної конфронтації ($r=-0.30$). Шкала уникнення позитивно корелювала зі шкалою виховної конфронтації ($r=0.42$) і негативно корелювала з показниками відторгнення-прийняття ($r=-0.21$), відсутності співпраці-співпраці ($r=-0.24$), непослідовності-послідовності ($r=-0.26$). По шкалі амбівалентності (заглибленості в себе) кореляцію виявлено зі шкалами непослідовності-послідовності (обернена кореляція, $r=-0.21$) та виховної конфронтації (пряма кореляція, $r=0.27$). І шкала амбівалентності (занепокоєння) показала пряму кореляцію з показниками тривожності за дитину ($r=0.29$) і виховної конфронтації ($r=0.46$) та обернену кореляцію з показником непослідовності-послідовності ($r=-0.28$). Кореляційна плеяда цієї частини аналізу зображена на рис. 3.1.

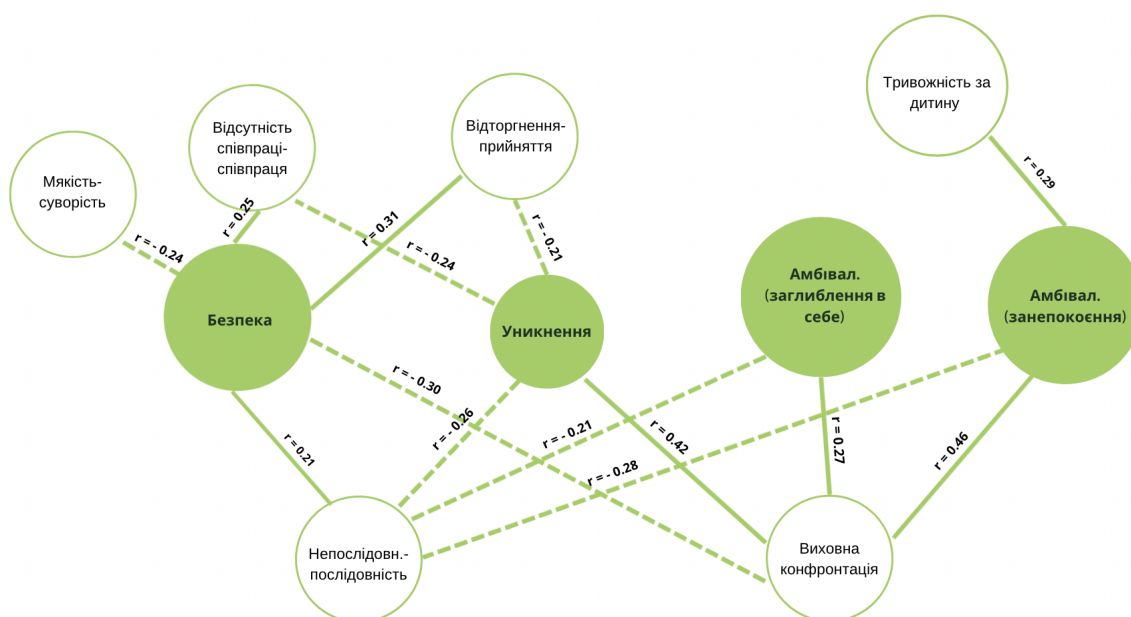

Рис. 3.1. Показники кореляційного аналізу особливостей батьківсько-дитячих стосунків зі шкалами стилю прив'язаності

При проведенні аналізу за шкалами діадного коупінгу виявлено пряму кореляцію між шкалою м'якості-суворості та шкалою коупінгу d ($r=0.26$), обернену кореляцію зі шкалами коупінгу b ($r=-0.26$), c ($r=-0.25$), f ($r=-0.21$), j ($r=-0.21$), шкалою загального коупінгу ($r=-0.22$). Шкала емоційної дистанції-близькості при проведенні аналізу позитивно корелювала зі шкалою коупінгу a ($r=0.33$) (рис. 3.2., 3.3.).

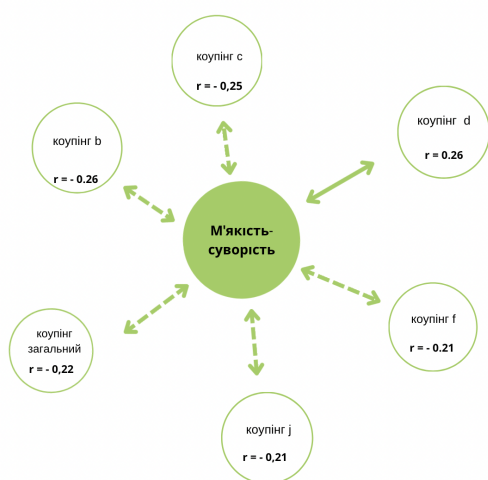

Рис. 3.2. Кореляція показників діадного коупінгу і м'якості-суворості

Рис. 3.3. Кореляція показників діадного коупінгу і емоційної дистанції

Шкала відторгнення-прийняття показала пряму кореляцію за шкалами коупінгу а ($r=0.48$), б ($r=0.21$), г ($r=0.25$), і ($r=0.27$) та загального коупінгу ($r=0.26$). Шкала непослідовності-послідовності позитивно корелювала зі шкалою коупінгу б ($r=0.22$) і негативно корелювала зі шкалою коупінгу д ($r=-0.23$) (рис. 3.4., 3.5.).

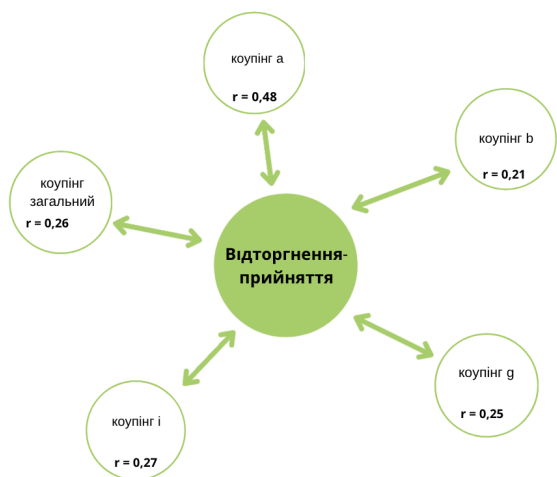

Рис. 3.4. Кореляція показників діагнозу коупінгу і відторгнення-прийняття

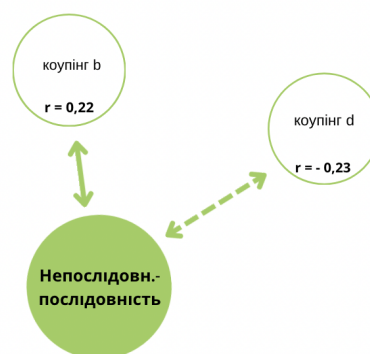

Рис. 3.5. Кореляція показників діагнозу коупінгу і

непослідовності-послідовності

Кореляція зі шкалою відсутність співпраці-співпраця була пряма для шкал коупінгу б ($r=0.24$), с ($r=0.36$), е ($r=0.24$), ф ($r=0.29$), г ($r=0.29$), і ($r=0.29$), ж ($r=0.28$), загального коупінгу ($r=0.31$) і оберненою для шкали коупінгу h ($r=-0.23$). Результат графічно представлений на рис. 3.6.

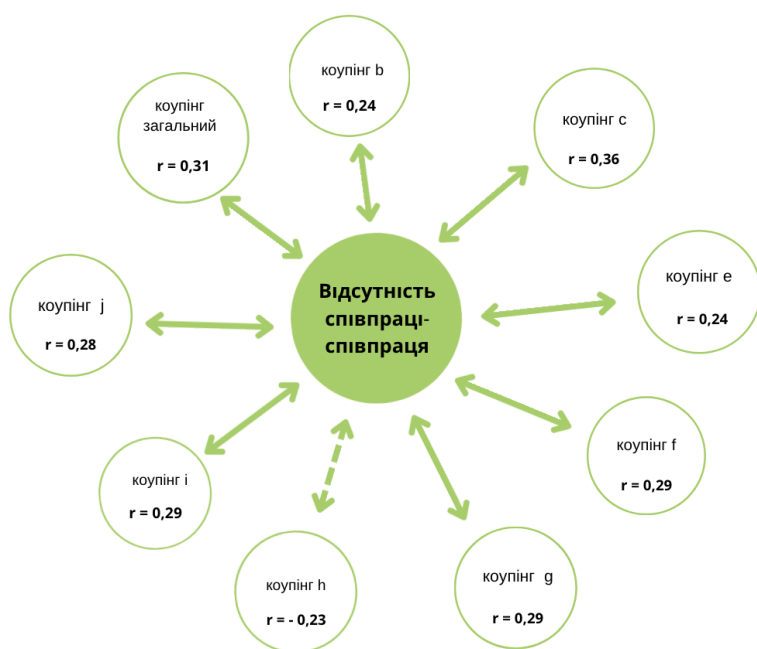

Рис. 3.6. Кореляція показників діадного коупінгу і відсутності співпраці-співпраці

Була виявлена обернена кореляція між шкалою виховної конфронтації і шкалами коупінгу b ($r=-0.23$), d ($r=-0.26$), e ($r=-0.22$), f ($r=-0.31$), i ($r=-0.39$), j ($r=-0.34$), загального коупінгу ($r=-0.33$), пряма кореляція за шкалою коупінгу h ($r=0.27$) (рис. 3.7.).

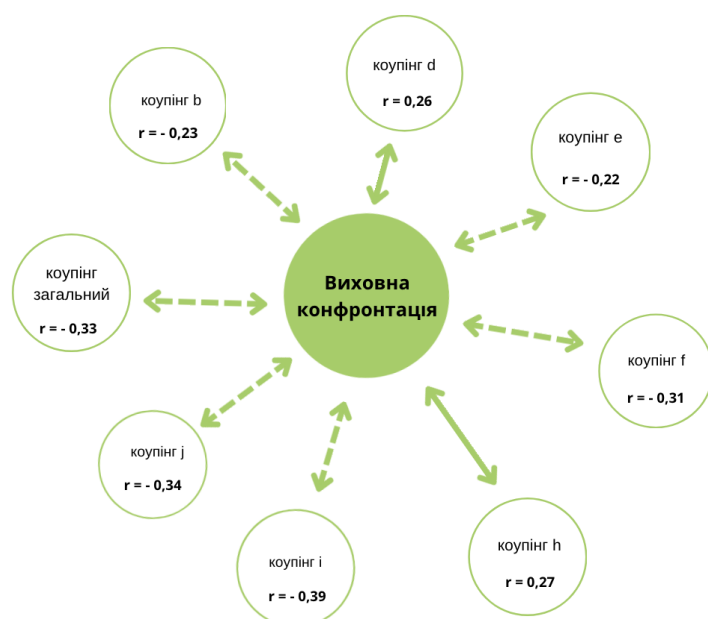

Рис. 3.7. Кореляція показників діадного коупінгу і виховної конфронтації

Шкала задоволеності стосунками з дитиною показала пряму кореляцію з показниками коупінгу а ($r=0.30$), b ($r=0.25$), c ($r=0.29$), i ($r=0.26$), j ($r=0.25$) та загального коупінгу ($r=0.26$). Результат графічно представлений на рис. 3.8.

Рис. 3.8. Кореляція показників діадного коупінгу і задоволеності стосунком з дитиною

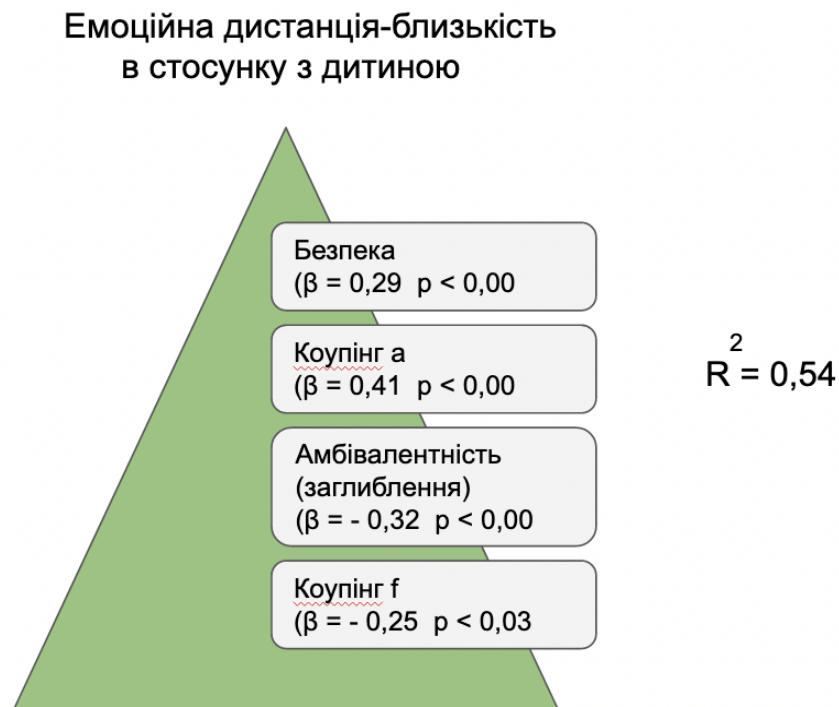
В підсумку, наведена вище гіпотеза є підтвердженою.

3.2. Особливості емоційної корегуляції в парі та стиль дорослої прив'язаності як чинники близькості чи дистанції особи з її дитиною

Гіпотеза про те, що особливості емоційної корегуляції в парі та стиль дорослої прив'язаності виступають чинниками близькості чи дистанції особи з її дитиною (а саме низький рівень корегуляції та ненадійний стиль прив'язаності є факторами, що зумовлюють більшу дистанцію) перевірялася шляхом множинного регресійного аналізу, результати обрахунків якого представлені у додатку Є.

Відповідно до результатів аналізу даних, шкали безпеки та амбівалентності (заглиблення) є чинниками впливу на схильність до близькості чи дистанції особи в стосунку з її дитиною. А саме, високі показники за шкалою безпеки виступають предикторами більшої близькості з дитиною ($\beta=0.29$, $p<0.00$). Натомість, високі показники за шкалою амбівалентності (заглиблення) означають більшу ймовірність того, що особа дистанційовуватиметься від своєї дитини ($\beta=-0.32$, $p<0.00$).

Крім того, чинниками впливу на формування близькості чи дистанції до дитини є здатність особи інформувати партнера про свій стрес та те, як партнер підтримує її в час стресу. Висока здатність інформувати партнера про стрес забезпечує більшу вірогідність утворення близького стосунку з дитиною ($\beta=0.41$, $p<0.00$), тоді як відсутність чи нестача підтримки партнера зумовлює більшу схильність до дистанціювання від дитини ($\beta=-0.25$, $p<0.03$) (рис. 3.2). Гіпотеза підтверджена.

*Рис. 3.9. Регресійна модель чинників емоційної дистанції-близькості
в стосунку з дитиною*

3.3. Порівняння осіб з різними стилями прив'язаності за рівнем діадного коупінгу

В рамках дослідження була висунута гіпотеза про те, що особи з надійною прив'язаністю мають вищий рівень діадного коупінгу, аніж особи з ненадійною прив'язаністю.

Респондентів поділено на два кластери, де кластер 1 - особи, більш схильні до демонстрування стилю надійної прив'язаності, та кластер 2 - особи, в яких стиль прив'язаності більше тяжіє до ненадійного (рис. 3.10).

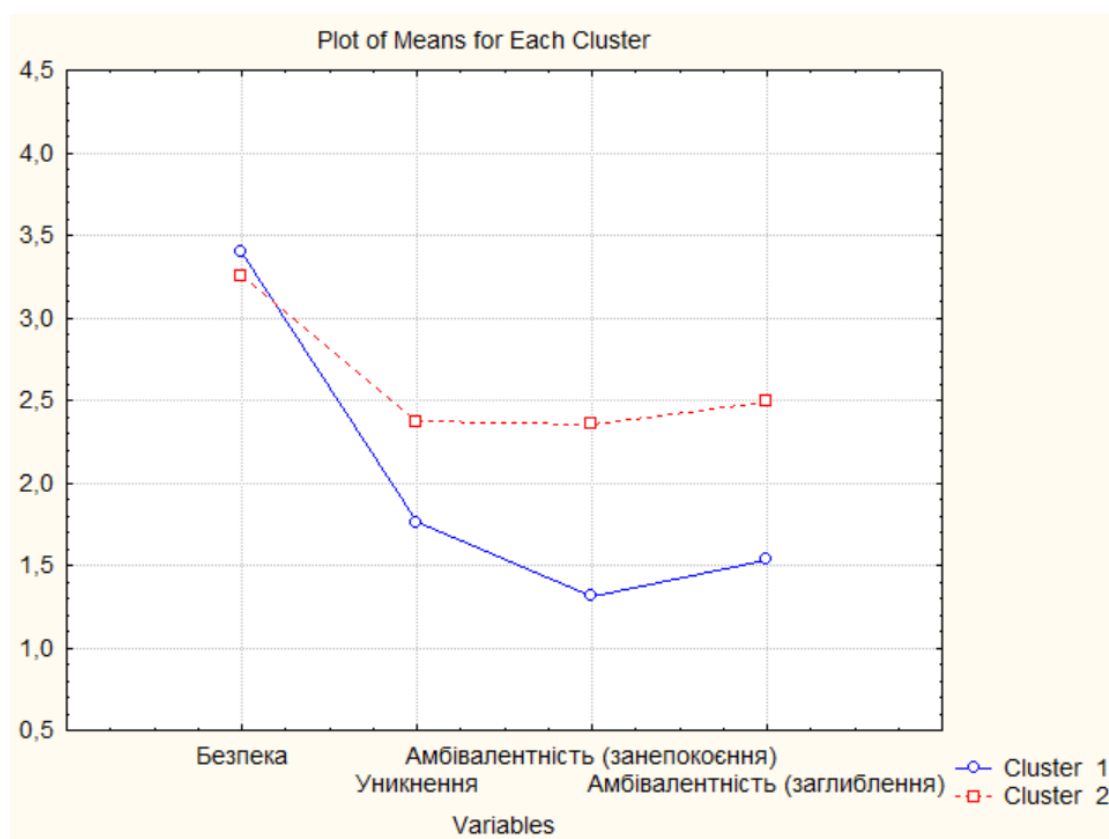

Рис. 3.10. Розподіл досліджуваних на осіб за проявами стилю ненадійної прив'язаності

В ході порівняння за шкалами діадного коупінгу осіб, схильних до демонстрування надійної та ненадійної прив'язаності, було виявлено, що кластер 1 має вищі показники за шкалами коупінгу е (як партнер повідомляє вам про свій стрес), і (здатність спільно долати стрес, що стосується обидвох), j (оцінка діадного коупінгу) та загального коупінгу. Кластер 2

показав вищі показники за шкалою коупінгу d (негативне ставлення до стресу, що його переживає партнер, і його способів справитись зі стресом) (рис. 3.11.).

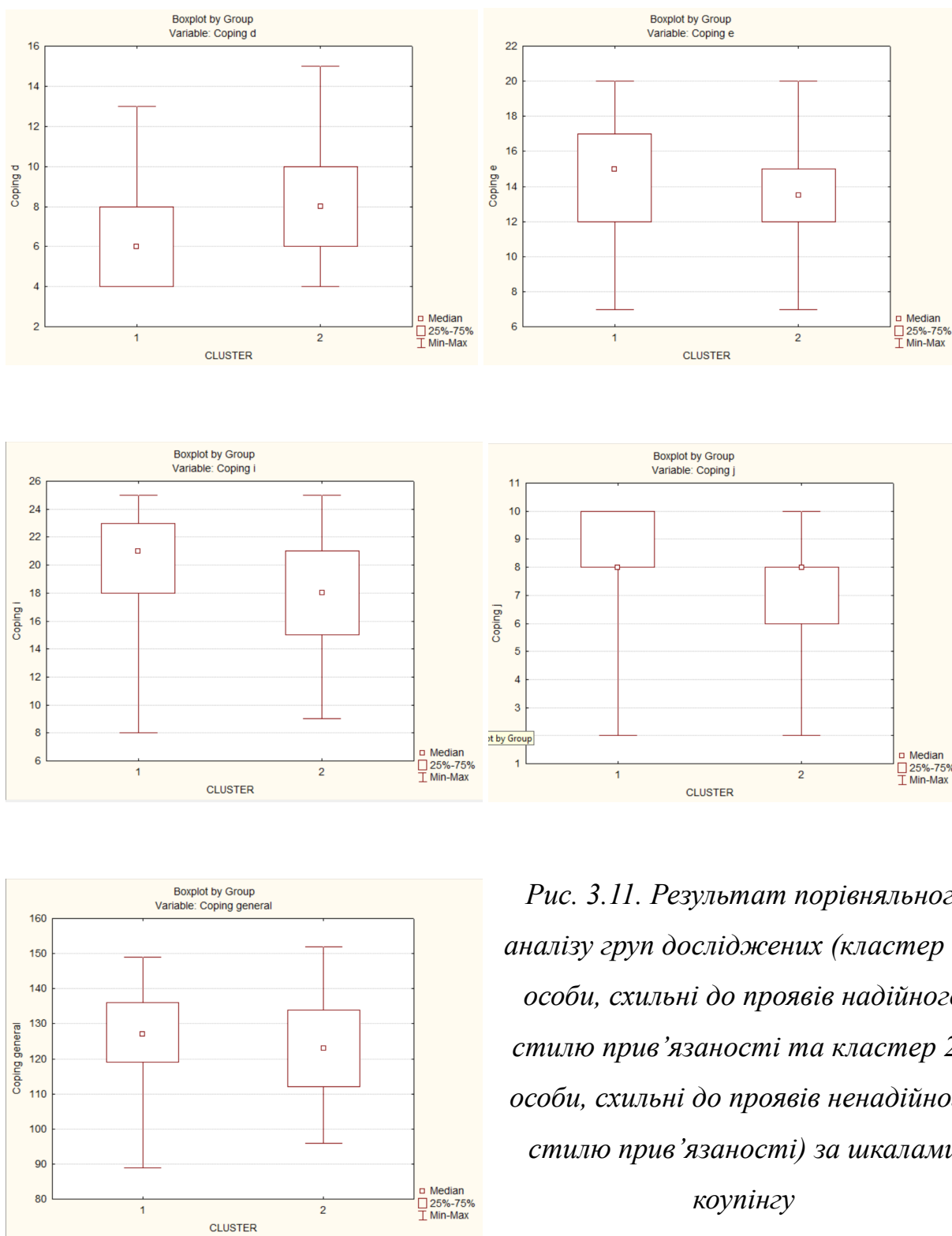

Рис. 3.11. Результат порівняльного аналізу груп досліджених (кластер 1 - особи, схильні до проявів надійного стилю прив'язаності та кластер 2 - особи, схильні до проявів ненадійного стилю прив'язаності) за шкалами коупінгу

Можна вважати висунуту гіпотезу частково підтвердженою.

3.4. Відмінності показників емоційної корегуляції в парі осіб жіночої та чоловічої статі

Щоб перевірити гіпотезу про вищі показники корегуляції афекту в парі в рамках діадного коупінгу для осіб жіночої статі на відміну від осіб чоловічої статі, було використано метод порівняльного аналізу.

Для порівняння обрано шкалу статі досліджуваних та шкали діадного коупінгу. Було виявлено, що особи чоловічої статі (група 1) мають статистично значуще вищі показники по шкалі а (здатність інформувати партнера про свій стрес - рис. 3.12.) від осіб жіночої статі, що склали групу 2.

Натомість, особи жіночої статі продемонстрували вищі показники за шкалою е (те, як партнер повідомляє вам про свій стрес - рис. 3.13.), що є оберненою шкалою до шкали а і збігається з відповідями осіб чоловічої статі. Тобто, гіпотезу можна вважати підтвердженою частково.

Результати статистичного аналізу повністю представлені в додатку 3.

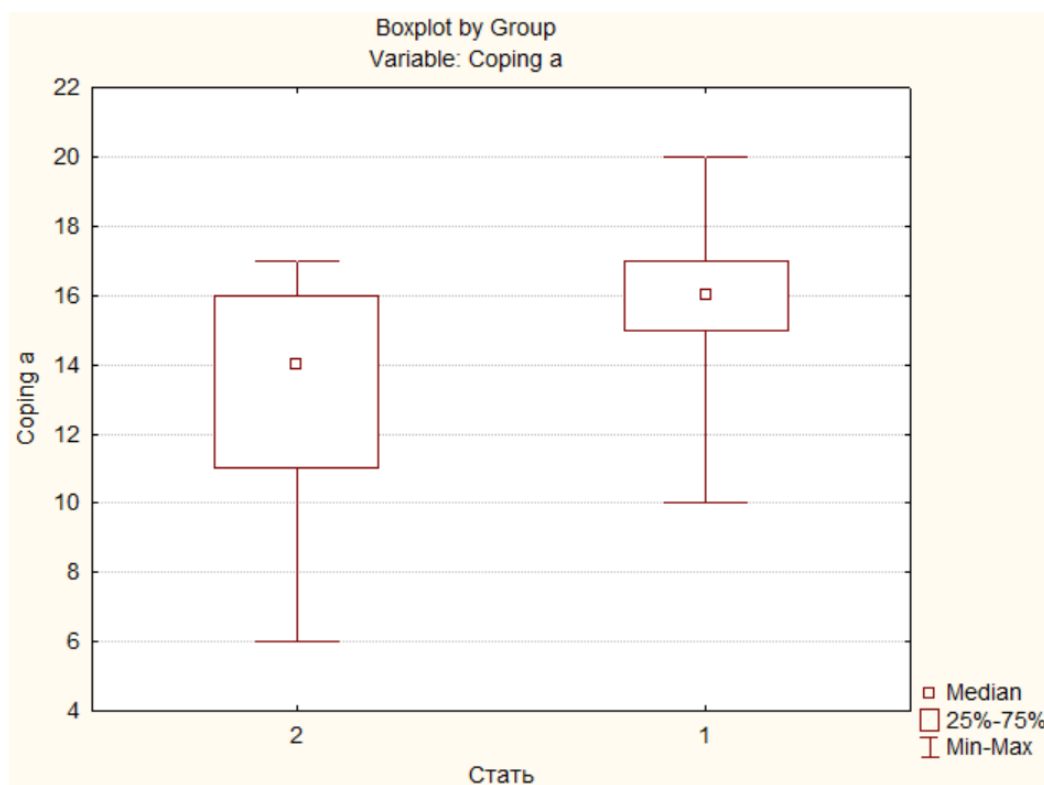
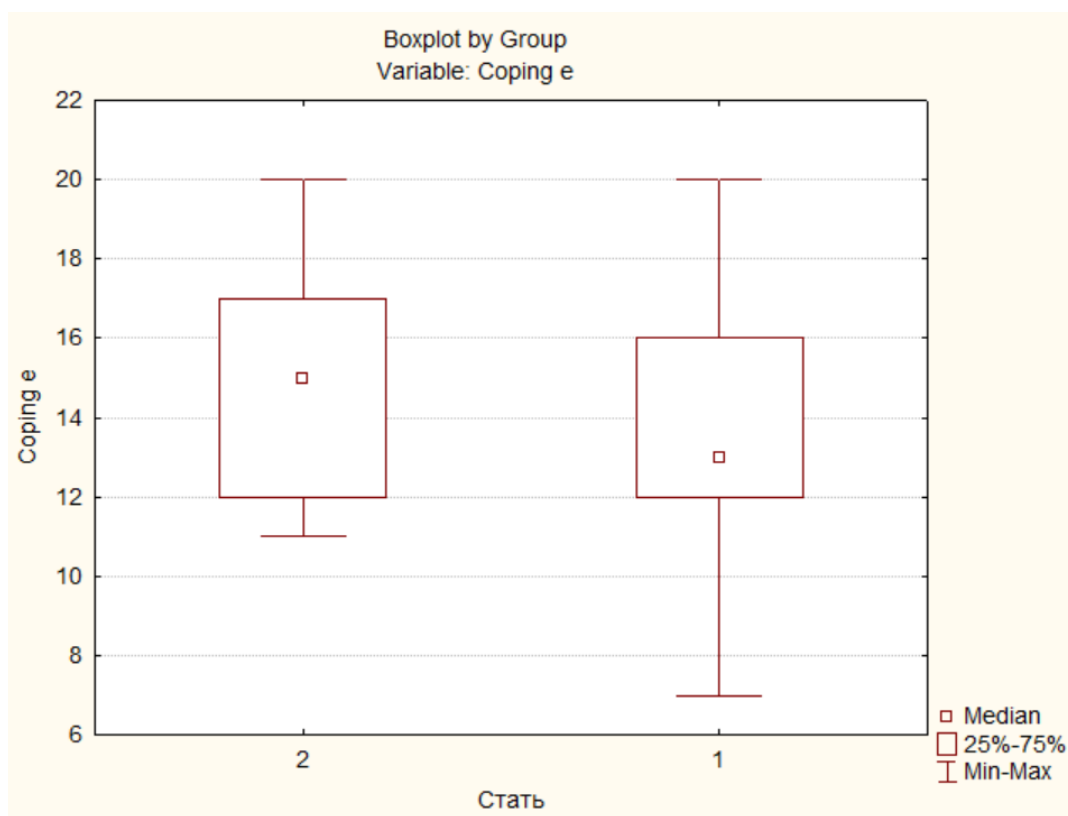

Рис. 3.12. Здатність інформувати партнера про свій стрес
(1 - чоловіки, 2 - жінки)

*Рис. 3.13. Те, як партнер повідомляє вам про свій стрес
(1 - чоловіки, 2 - жінки)*

3.5. Тенденції до злиття чи сепарації в стосунку з дитиною

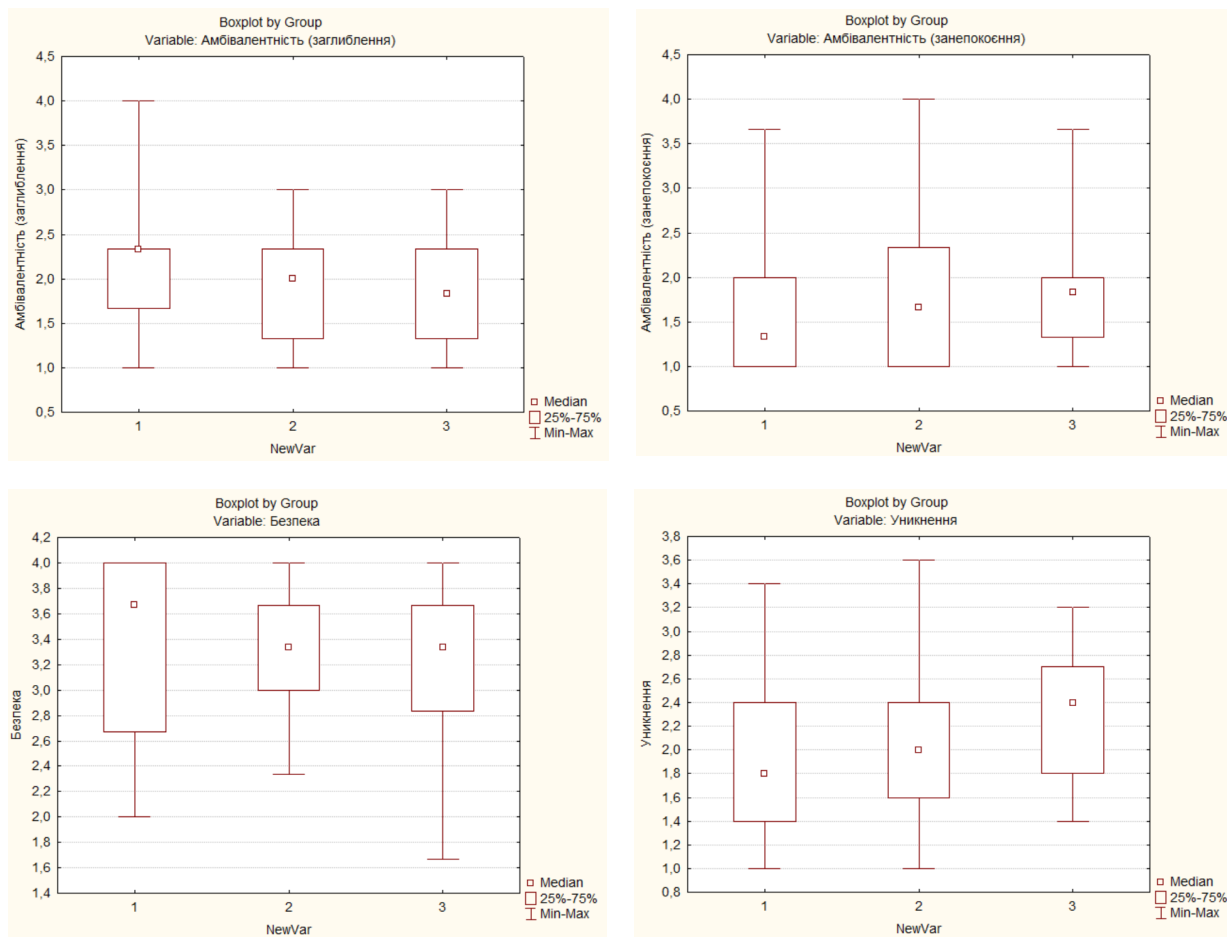
Проведено контент-аналіз, що було інструментом збору додаткової інформації в анкеті. Досліджуваних було поділено на три групи відповідно до того, чи виявляють вони в відповідях на прохання продовжити речення “Успішний стосунок з моєю дитиною - це...” схильність до нарцистичного злиття з дитиною або навпаки до відсторонення від неї.

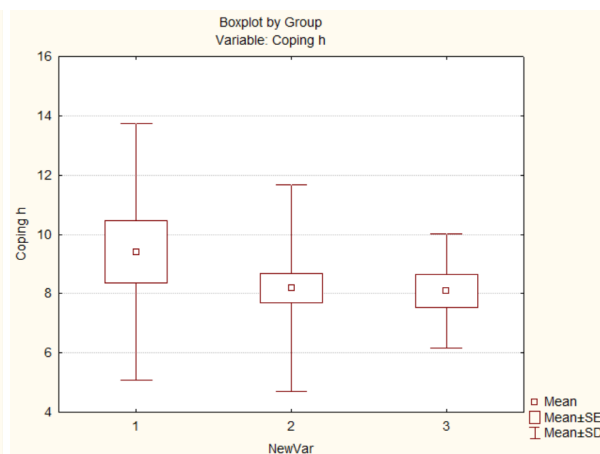
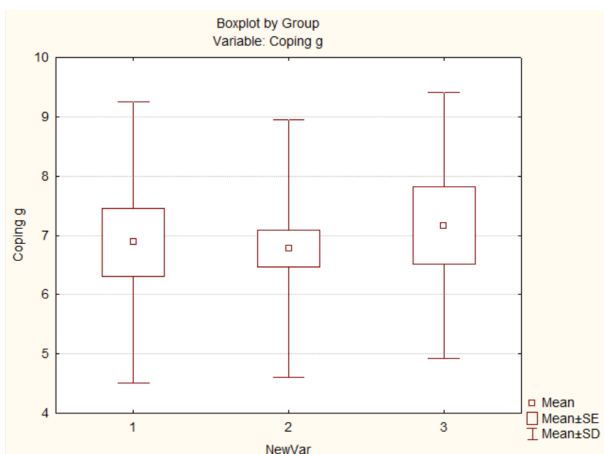
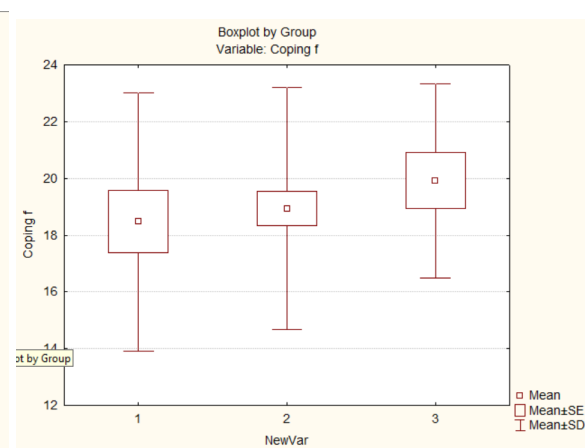
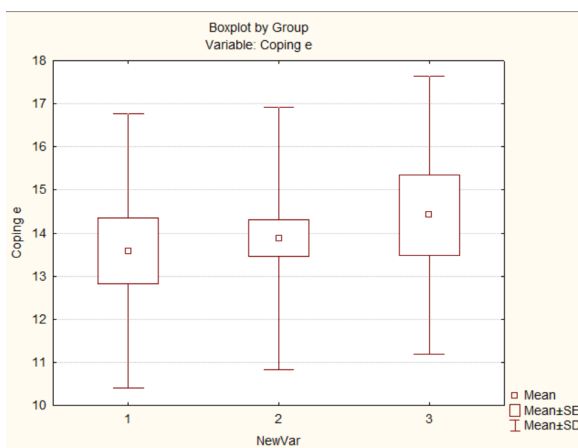
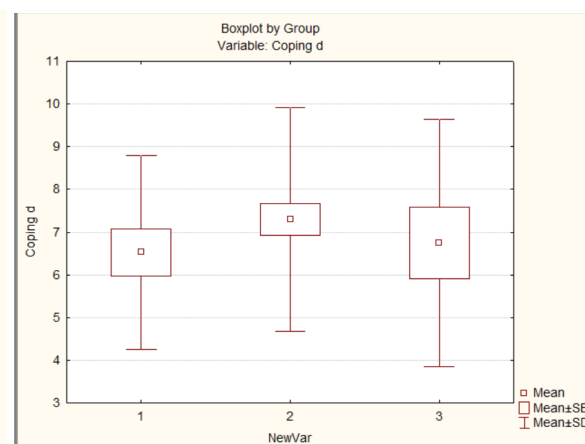
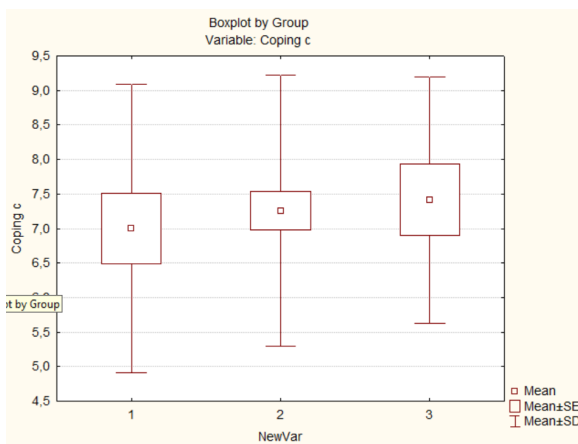
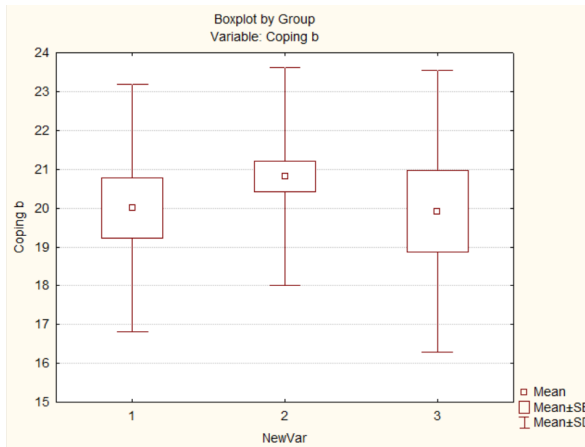
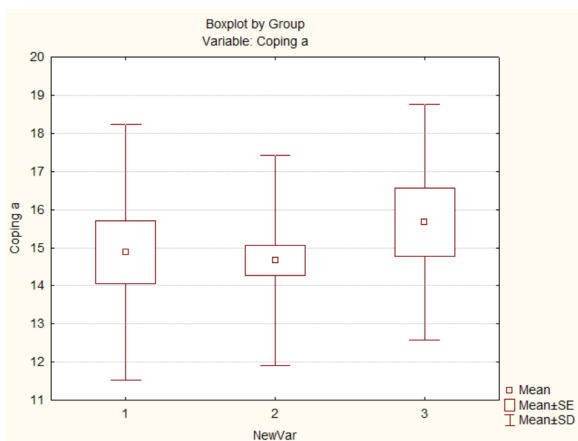
Група 1 - відповіді демонструють тенденцію до злиття (16 осіб). Приклади відповідей: “бути з нею одним цілим”, “коли моя дитина вважає мене найближчим другом в цілому світі”.

Група 2 - відповіді не демонструють шуканих тенденцій (50 осіб). Приклади відповідей: “це прийняття його таким як він є, допомога, любов, та розуміння”, “це маленька людина, яка потребує підтримки, щоб стати на ноги”.

Група 3 - відповіді демонструють тенденцію до сепарації (12 осіб). Приклади відповідей: “їх впевненість у своїх вчинках”, “розуміти, що вона дитина і всі проблеми переживає по-своєму”.

З метою перевірити, чи відрізняються показники цих груп за шкалами прив’язаності чи діадного коупінгу вирішено провести порівняльний аналіз. Тест Лівена (додаток И) показав негомогенність досліджуваних шкал (всіх, окрім шкали коупінгу h), тому для обчислення результатів обрано порівняльний аналіз за критерієм Краскела-Уоллеса. В ході цього аналізу не було знайдено статистично значущих відмінностей в показниках шкал (рис. 3.14.). Повний результат і обчислення можна знайти в додатку І.

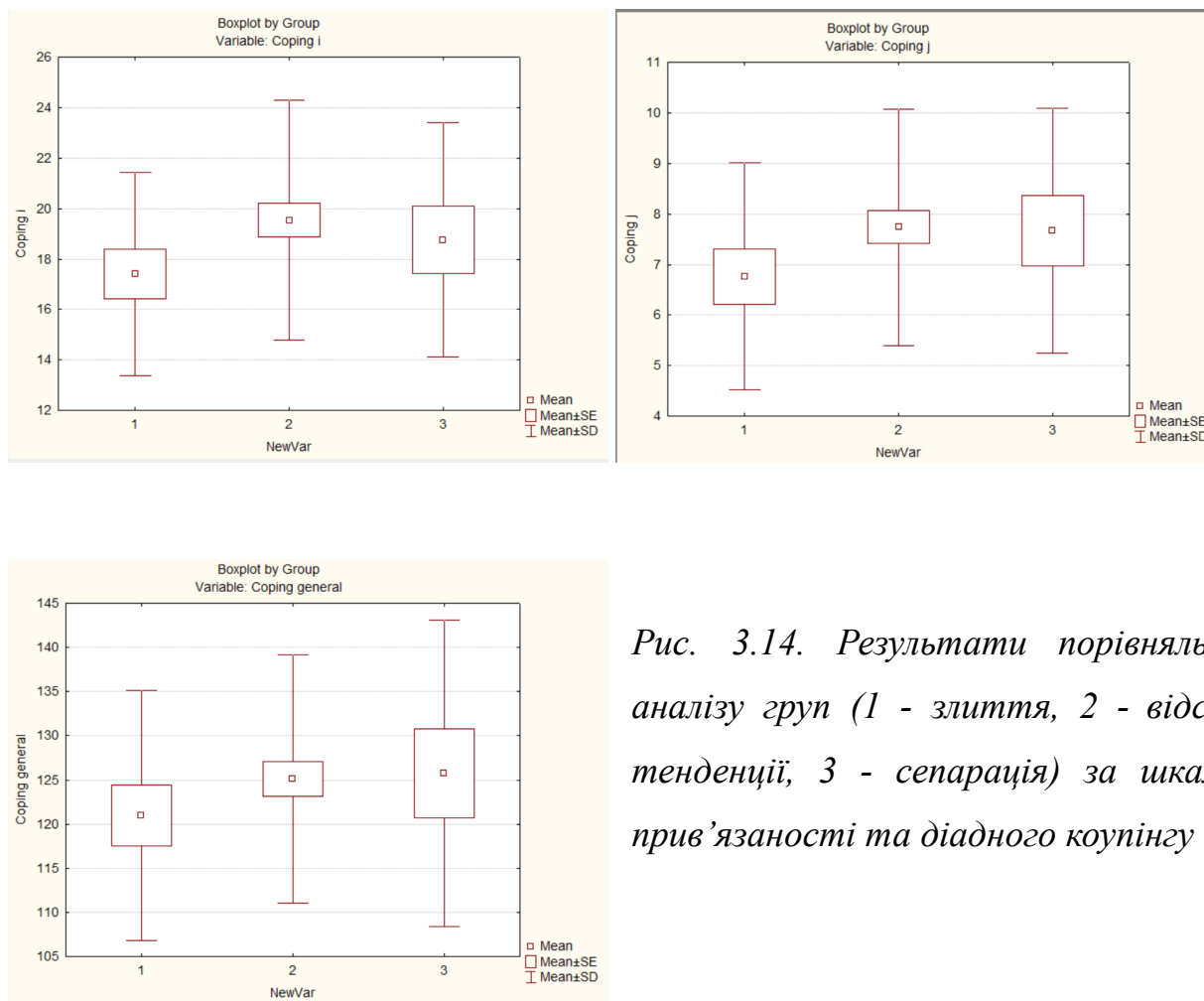

Рис. 3.14. Результати порівняльного аналізу груп (1 - злиття, 2 - відсутні тенденції, 3 - сепарація) за шкалами прив'язаності та діадного коупінгу

3.6. Дискусія результатів

За результатами кореляційного аналізу виявлено, що особи, схильні до проявів безпечного стилю прив'язаності, демонструють у вихованні більшу готовність до співпраці та прийняття, є більш послідовними, менш суворими і меншою мірою схильними до виховної конфронтації. Натомість особи, яким властивий стиль уникаючої прив'язаності, показали обернені зв'язки з тими ж показниками. Зокрема, вони більше схильні до відторгнення і менш охоче йдуть на співпрацю. Всі три ненадійні стилі прив'язаності демонструють схильність до непослідовності в виховній поведінці та до виховної конфронтації. Цей результат доповнює дослідження Jones, Cassidy, & Shaver (2015), підтверджує дослідження Yahya et al (2019) і пропонує альтернативну точку зору до роботи Nanu & Nijloveanu (2015).

Якщо батьки не почуваються комфортно від того, що дитина є значною мірою залежною від них істотою, вони можуть відсторонюватися або розряджати свій дискомфорт демонстрацією більш агресивних елементів виховного стилю. Така поведінка може бути характерною для осіб з унікаючою прив'язаністю, що доповнює попередньо отримані дані (Lester & Notman, 1986).

Також відомо, що особам з унікаючою прив'язаністю властива висока самооцінка як спосіб компенсації невпевненості в собі (Mikulincer, 1998). В ключі феномена проєкції цей захисний механізм може переростати в стиль виховання, що характеризується авторитарними елементами, підвищеними вимогами до дитини та свого з нею стосунку (в тому числі вищий рівень виховної конфронтації). Це, в свою чергу, не дозволяє таким батькам безумовно чутися так званими достатньо добрими батьками з концепції Віннікота (Winnicott, 1977).

Іншою маніфестацією ненадійної прив'язаності може бути злиття та прихований фокус на власних потребах та переживаннях в ключі стосунку з дитиною, перебільшене сприйняття її як одного цілого з собою і перебільшено уважне ставлення до всіх аспектів її життя (Leon, 2008). Дане дослідження підтверджує цю тезу, наприклад, в тому аспекті, що, згідно з його результатом, особам, яким властива амбівалентна прив'язаність в ключі занепокоєння, властива також і вища тривожність за дитину.

Емоційна коморегуляція в парі, як правило, перебуває в зв'язку з благополуччям сім'ї як такої (Jiménez-Picón et al., 2021). Розглядаючи такий її аспект, як діадний коупінг, можна умовно розділити його на категорії власного коупінгу з стресом партнера, коупінгу партнера зі стресом респондента і загального коупінгу пари зі спільним стресом. В випадку здатності інформувати партнера про свій стрес та відповідних дій партнера з метою його зменшення прослідковувався зв'язок цих факторів з м'якістю, прийняттям, співпрацею та емоційною близькістю з дитиною, а також з меншим рівнем виховної конфронтації та більшим загальним задоволенням батьківсько-дитячим

стосунком. Така ж динаміка була виявлена при перевірці зв'язку з дослідженими шкалами дитячо-батьківської взаємодії факторів, що свідчили про вміння слухати партнера та допомагати йому долати стрес, і факторів, що стосувалися спільного стресу в парі. Результати дослідження співпадають з теоретичними тезами про те, що здатність емпатувати в парі та відчувати партнера є важливим індикатором успішності батьківства (Leon, 2008). Якщо ж ставлення партнерів до стресу одне одного маніфестувалось як негативне, то прослідковувався зв'язок між ним та непослідовністю, суворістю, конфронтацією в стосунку з дитиною. Так, проблеми в парі, шукаючи розрядки назовні, можуть потенційно переливатися в агресію чи неконструктивну поведінку щодо дитини (Belsky, Kelly, 1994).

В світлі попереднього опрацювання теорії особливу увагу було надано перевірці впливу чинників прив'язаності та діадного коупінгу на схильність до близькості чи дистанції особи в стосунку з її дитиною. Очевидно, що важливими критеріями для континууму дистанція-близькість в ключі емоційної корегуляції в батьківській парі виступають здатність інформувати партнера про стрес, що за високого рівня забезпечує більшу вірогідність утворення близького стосунку з дитиною, і відсутність чи нестача підтримки партнера, яка є предиктором дистанціювання від дитини.

В випадку, якщо особа є безпечно прив'язаною, її прив'язаність впливає на динаміку її стосунку з дитиною на користь формування більшої близькості. Якщо стиль прив'язаності особи тяжіє до амбівалентності (заглиблення в себе), це зумовлює більшу ймовірність тримання нею дистанції в стосунку з дитиною. Цей результат підкріплює дані попередніх публікацій (Calvo & Bianco, 2015), розглядаючи ж його під кутом психоаналітичних теорій, можна трактувати ненадійну прив'язаність як часткову нездатність сягнути оптимального балансу між нарцистичним та об'єктним стосунком з дитиною внаслідок закладеного з раннього віку вищого рівня нарцистичної вразливості (Green, 2001; Pistole, 1995).

В ході порівняння за шкалами діадного коупінгу осіб, схильних до демонстрування надійної та ненадійної прив'язаності, було виявлено, що кластер 1 (де превалювала надійна прив'язаність) вище оцінював те, як партнер повідомляє про свій стрес, і здатність долати в парі стрес, що стосується обидвох, і мав високий сумарний рівень коупінгу в діаді. Кластер 2 (з превалюванням ненадійної прив'язаності) частіше демонстрував негативне ставлення до стресу, що переживає партнер і його способів справитись зі стресом. Частково цей результат доповнює вже наявні дослідження (Iuga & Kandel, 2020). Вищий рівень деяких аспектів діадного коупінгу, будучи більш властивим особам з надійною прив'язаністю, може хоч і не виступати прямим чинником деяких аспектів дитячо-батьківської взаємодії, але бути, однак, стабілізуючим фактором для особи в її стилі прив'язаності, сприяючи кращій менталізації та менш виразній активації патернів ненадійної прив'язаності в стосунку з дитиною (Cássio, 2012).

В ході порівняльного аналізу за статтю з'ясовано, що особи чоловічої статі краще оцінюють свою здатність інформувати партнерку про стрес, а особи жіночої статі, відповідно, високо оцінили цю здатність у своїх партнерів. Такий результат потенційно вказує на більшу важливість емоційного стану батька для емоційного стану матері, аніж навпаки, і певною мірою доповнює дослідження, де особистісні характеристики батька мали вплив на обидвох партнерів та їх стосунок з дитиною, а характеристики матері ізолювано впливали на стосунок дитини лише з нею (Li et al., 2021).

В результаті проведення якісного дослідження та контент-аналізу вдалося виділити низку відповідей з потенційними тенденціями до нарцистичного злиття з дитиною та сепарації від неї. Однак, не було виявлено статистичних відмінностей щодо цих схильностей в контексті порівняння їх за досліджуваними шкалами. Можливо, такий результат зумовлений недостатньою чутливістю або розгорненістю якісного питання. Саме з цією ціллю в дослідженнях варто поєднувати методи якісного та кількісного дослідження, що

дозволяє не робити статистичних висновків щодо досліджуваних конструктів на основі виключно рефлексій респондентів.

3.7. Обмеження та перспективи дослідження

Проведене дослідження має низку обмежень, перш за все, обмежень в деталізації вибірки та способах збору даних. Перш за все, перспективою для подальших досліджень є фокусування на віці дітей та тому, як варіюються результати в відповідності до цих етапів (розділити респондентів на батьків в післяпологовому періоді, батьків дітей від року до трьох, батьків дітей від трьох до п'яти років). Динаміка стосунків батьків та дітей, в тому числі особливості виховання, можуть змінюватися в залежності від віку останніх, характеризуючись, до прикладу, закономірно більшим злиттям та пермісивністю в період новонародженості дитини чи більшою побудовою рамок після того, як їй виповниться три роки.

В самій побудові дослідження бракувало якісного аспекту. Доданий до анкет опитувальник потенційно був недостатньо містким для того, щоб проілюструвати повну картину досліджуваних аспектів стосунку, а питання, яке в ньому пропонувалось, могло бути недостатньо чутливим для виявлення цих аспектів.

Перспектива для розширення цього типу дослідження могла б полягати в прицільному лонгitudному вивченні сімейних пар, порівнянні їх показників одне з одним в рамках одної сімейної динаміки, а також залученні до дослідження їх дітей. Додатково вартує уваги дослідження інших аспектів емоційної корегуляції в парі без фокусування на діадному коупінгу як її елементі.

Простір для наступного дотичного дослідження дає обернена гіпотеза впливу стосунку з дитиною на діадний коупінг в парі з врахуванням типу прив'язаності батьків. Зокрема, дослідження Alves et al (2019) спостерігає

зниження рівня діадного коупінгу в осіб з унікаючою прив'язаністю після появи дітей.

Висновки до третього розділу

Метою цього розділу була перевірка гіпотез шляхом їх статистичного порачування та інтерпретація отриманих результатів.

Гіпотеза про те, що існує зв'язок між стилем прив'язаності особи, рівнем її емоційної корегуляції в діаді (зокрема, діадного коупінгу) і та певними аспектами її виховного стилю, була підтверджена шляхом проведення кореляційного аналізу.

Результат регресійного аналізу продемонстрував, що безпечний та амбівалентний стиль прив'язаності, а також такі аспекти коупінгу в діаді, як здатність особи інформувати партнера про свій стрес та те, як партнер підтримує її в час стресу, є чинниками рівня емоційної дистанції та близькості у стосунку досліджуваних з дітьми, що підтвердило другу гіпотезу.

При порівнянні осіб з надійною і ненадійною прив'язаністю за шкалами діадного коупінгу частково підтверджено гіпотезу про те, що особи з надійною прив'язаністю мають вищі показники шкал діадного коупінгу за осіб з ненадійною прив'язаністю.

Порівняльний аналіз за статтю виявив, що особи чоловічої статі мають вищі показники здатності інформувати партнера про свій стрес від осіб жіночої статі, які, відповідно, отримали вищі показники за шкалою того, як партнер повідомляє їм про стрес.

Додатково проведено контент-аналіз результатів якісного опитування, який виявив тенденції до злиття та сепарації в стосунку з дитиною. Однак, не було знайдено значущих результатів статистичного опрацювання цих шкал в відповідності до інших досліджених конструктів.

Обмеження, що існують в даному дослідженні, стосуються переважно недосконалостей в вибірці та способах зроби даних. Наведено рекомендації

перспектив подальших досліджень для усунення цих потенційних недоліків та подальшого вивчення даної теми, зокрема, деталізація вибірки і розширення якісного аспекту дослідження.

ВИСНОВКИ

Стосунки батьків з дітьми - перші та найбільш значущі стосунки, які закладають основи подальшої взаємодії дитини зі світом. В рамках цієї роботи ми намагались знайти відповіді на питання, якою є роль емоційної корегуляції в батьківській парі та особливостей батьківської прив'язаності в формуванні та особливостях дитячо-батьківської взаємодії.

Для цього було проведене чотирьохетапне дослідження, в якому взяли участь 88 осіб різного віку, статі та сімейного статусу, які мають дітей віком до п'яти років. Респонденти заповнювали гугл-форму, що складалася з опитувальника "Взаємодія батьки-дитина" І. Марковської, тесту на визначення якості прив'язаності (MAQ), методики діадного коупінгу Боденманна та авторський опитувальник. Після цього дані було опрацьовано в програмі STATISTICA за використання порівняльного, кластерного, кореляційного та регресійного аналізу запропонованих гіпотез.

В рамках результатів було знайдено кореляцію між стилем прив'язаності особи, рівнем її емоційної корегуляції в діаді (вимірюваним за допомогою конструкту діадного коупінгу) і та особливостями її виховного стилю. А саме, знайдено, що особи, схильні до проявів безпечного стилю прив'язаності, демонструють у вихованні більшу готовність до співпраці та прийняття, є більш послідовними та приймаючими і менш схильними до виховної конфронтації - ці показники, натомість, обернені для осіб, яким властивий стиль уникаючої прив'язаності. Ненадійна прив'язаність також корелює з непослідовністю та виховною конфронтацією в дитячо-батьківській взаємодії.

При дослідженні чинників впливу на те, наскільки схильними будуть батьки до проявів емоційної дистанції та близькості, виявлено, що безпечний стиль прив'язаності і як високо оцінена здатність особи інформувати партнера про свій стрес є предикторами високих показників емоційної близькості. Натомість, амбівалентна прив'язаність (заглиблення в себе) та низький рівень

підтримки від партнера в час стресу зумовлюють вищий рівень емоційної дистанції в стосунках з дитиною.

Було досліджено, що особи, схильні до проявів стилю надійної прив'язаності демонструють вищі результати за певними шкалами діадного коупінгу, ніж особи, схильні до проявів ненадійних стилів прив'язаності.

Порівняльний аналіз показав, що особи чоловічої статі частіше заявляють про вищі показники здатності інформувати партнера про свій стрес на відміну від осіб жіночої статі, які, натомість, демонстрували вищі показники за шкалою того, як партнер повідомляє їм про стрес, що є прямо пропорційним до відповідей чоловіків.

Шляхом контент-аналіз відповідей відкритого питання авторського опитувальника виокремлено тенденції до злиття та сепарації в стосунку з дитиною, які, однак, не знайшли відображення в статистичному опрацюванні в контексті інших шкал.

Головними обмеженнями проведеного дослідження є недостатньо диференційована вибірка та узагальнений стиснутий спосіб збору даних, що спонукає до подальшого розширення та вдосконалення досліджень на цю тему.

Важливість отриманих результатів полягає в тому, що вони дають змогу підкоригувати напрямок подальшого вивчення дитячо-батьківських стосунків та факторів впливу на них, а також в можливості брати їх до уваги в психотерапевтичній та психокорекційній роботі з парами і сім'ями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Adam, E. K., Gunnar, M. R., & Tanaka, A. (2004). Adult attachment, parent emotion, and observed parenting behavior: Mediator and moderator models. *Child Development, 75*(1), 110–122. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00657.x>
2. Ainsworth, M. D. S. (1967). *Infancy in Uganda: infant care and the growth of love. Johns Hopkins Press.*
3. Algarvio, S., Leal, I., Maroco, J., & Serra, A. M. (2008). Preocupações parentais: Estudo comparativo entre grupo de pais normativo e um grupo de pais de crianças nascidas por fertilização in vitro. *Actas do Congresso Nacional de Psicologia da Saúde: Intervenção em Psicologia e Saúde, 7*, 635-638.
4. Alves, S., Milek, A., Bodenmann, G., Fonseca, A., Canavarro, M. C., & Pereira, M. (2019). Romantic attachment, dyadic coping, and parental adjustment across the transition to parenthood. *Personal Relationships, 26*(2), 286–309. <https://doi.org/10.1111/pere.12278>
5. Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
6. Belsky J, Kelly J (1994). *The Transition to Parenthood. New York: Dell.*
7. Bodenmann, G. (1997). Dyadic coping: a systemic-transactional view of stress and coping among couples: theory and empirical findings. *Eur. Rev. Appl. Psychol. 47*, 137–141.
8. Bodenmann, G., Ledermann, T., and Bradbury, T. N. (2007). Stress, sex, and satisfaction in marriage. *Pers. Relatsh. 14*, 551–569. doi: 10.1111/j.1475-6811.2007.00171.x
9. Bodenmann, G., Pihet, S., & Kayser, K. (2006). The relationship between dyadic coping and marital quality: A 2-year longitudinal study. *Journal of*

- Family Psychology*, 20(3), 485–493.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.3.485>
10. Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Vol. 1 attachment (2nd ed.). *New York: Basic Books*.
11. Butler, E. A., & Randall, A. K. (2012). Emotional coregulation in close relationships. *Emotion Review*, 5(2), 202–210.
<https://doi.org/10.1177/1754073912451630>
12. Butner, J., Diamond, L. M., Hicks, A. M. (2007). Attachment style and two forms of affect coregulation between romantic partners. *Personal Relationships*, 14, 431-455.
13. Fuenfhausen, K. K., & Cashwell, C. S. (2013). Attachment, stress, dyadic coping, and marital satisfaction of counseling graduate students. *The Family Journal*, 21(4), 364–370. <https://doi.org/10.1177/1066480713488523>
14. Calvo, V., & Bianco, F. (2015). Influence of adult attachment insecurities on parenting self-esteem: The mediating role of Dyadic adjustment. *Frontiers in Psychology*, 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01461>
15. Cowan C.P., Cowan P.A. (1992). When Partners Become Parents. *New York: Basic Books*.
16. Edelstein, R. S., Alexander, K. W., Shaver, P. R., Schaaf, J. M., Quas, J. A., Lovas, G. S., & Goodman, G. S. (2004). Adult attachment style and parental responsiveness during a stressful event. *Attachment & Human Development*, 6(1), 31–52.
<https://doi.org/10.1080/146167303100001659584>
17. Falconier K.F., Kuhn R. (2019). Dyadic Coping in Couples: A Conceptual Integration and a Review of the Empirical Literature. *Frontiers in Psychology*.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00571>
18. Fonagy P, Steele M, Steele H., Moran G. S., Higgit A. C. (1991). The capacity for understanding mental states: The reflective self in parent and child and its significance for security of attachment. *Infant Ment Health J* 12: 201.

19. Freud, S. (1971). Formulations on the two principles of mental functioning (1911). *PsycEXTRA Dataset*.
<https://doi.org/10.1037/e417472005-292>
20. Freud, S. (2021). *On narcissism: An introduction*. Must Have Books.
21. Green André. (2001). *Life narcissism, death narcissism*. Free Association Books.
22. Hilpert, P., Randall, A. K., Sorokowski, P., Atkins, D. C., Sorokowska, A., Ahmadi, K., Aghraibeh, A. M., Aryeetey, R., Bertoni, A., Bettache, K., Błażejewska, M., Bodenmann, G., Borders, J., Bortolini, T. S., Butovskaya, M., Castro, F. N., Cetinkaya, H., Cunha, D., David, O. A., ... Yoo, G. (2016). The associations of dyadic coping and relationship satisfaction vary between and within nations: A 35-nation study. *Frontiers in Psychology*, 7.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01106>
23. Hudson, N. W., Fraley, R. C., Brumbaugh, C. C., & Vicary, A. M. (2014). Attachment coregulation: A longitudinal investigation of the coordination in romantic partners' attachment styles. *PsycEXTRA Dataset*.
<https://doi.org/10.1037/e578192014-220>
24. Indumathy, J., & Kanth, B. (2021). Communication Pattern, Dyadic adjustment, and parenting practices among married couples in India: Mediating role of Dyadic coping. *Journal of Family Issues*, 43(4), 894–922.
<https://doi.org/10.1177/0192513x21995873>
25. Iuga F.-I., Candel O. (2020). Does dyadic coping mediate the association between attachment and relational outcomes? *Annals of the „Alexandru Ioan Cuza” University, Psychology Series*, 29.
26. Jiménez-Picón, N., Romero-Martín, M., Ramirez-Baena, L., Palomo-Lara, J. C., & Gómez-Salgado, J. (2021). Systematic review of the relationship between couple dyadic adjustment and Family Health. *Children*, 8(6), 491.
<https://doi.org/10.3390/children8060491>

27. Jones, J. D., Cassidy, J., & Shaver, P. R. (2015). Adult attachment style and parenting. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and research: New directions and emerging themes* (pp. 234–260). The Guilford Press.
28. Keefer, L. A., Landau, M. J., Rothschild, Z. K., & Sullivan, D. (2012). Attachment to objects as compensation for close others' perceived unreliability. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(4), 912–917. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2012.02.007>
29. Kunce, L. J., & Shaver, P. R. (1994). An attachment-theoretical approach to caregiving in romantic relationships. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Attachment processes in adulthood* (pp. 205–237).
30. Lapolice Thériault, R., Brassard, A., Gingras, A.-S., Brault-Labbé, A., Lafontaine, M.-F., & Péloquin, K. (2021). Changes in attachment and commitment in couples transitioning to parenthood. *Journal of Family Issues*, 43(6), 1497–1519. <https://doi.org/10.1177/0192513x211026946>
31. Lester E, Notman M (1986) Pregnancy, developmental crisis, and object relations: Psychoanalytic considerations. *Int J Psychoanal* 67: 357.
32. Leon, I. G. (2008). Psychology of reproduction: Pregnancy, parenthood, and parental ties. *The Global Library of Women's Medicine*. <https://doi.org/10.3843/glowm.10419>
33. Li, M., Chen, X., Gong, H., Ji, W., Wang, W., Liang, S., & Kong, A. (2021). The predictive effect of parental adult attachment on parent–adolescent attachment: The mediating role of harsh parenting. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.710167>
34. Li Y. L., Lu S., Lan J. Jiang F. (2019). Feel Safe to Take More Risks? Insecure Attachment Increases Consumer Risk-Taking Behavior. *Front. Psychol.*, 24 April 2019 | <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00874>
35. Main, M., & Solomon, J. (1990). Procedures for identifying infants as disorganized/disoriented during the Ainsworth Strange Situation. In M. T.

- Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (pp. 121–160). The University of Chicago Press.
36. Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and affect regulation: Strategic variations in self-appraisals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 420–435. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.2.420>
37. Molgora, S., Acquati, C., & Saita, E. (2021). The role of dyadic coping for the individual and relational well-being of couples during the transition to parenthood. *Journal of Family Issues*, 43(5), 1364–1385. <https://doi.org/10.1177/0192513x211022394>
38. Pistole, M. C. (1995). Adult attachment style and narcissistic vulnerability. *Psychoanalytic Psychology*, 12(1), 115–126. <https://doi.org/10.1037/h0079603>
39. Story, L. B., & Bradbury, T. N. (2004). Understanding marriage and stress: Essential questions and challenges. *Clinical Psychology Review*, 23(8), 1139–1162. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2003.10.002>
40. Strauss, C., Morry, M. M., Kito, M. (2012). Attachment styles and relationship quality: Actual, perceived, and ideal partner matching. *Personal Relationships*, 19, 14-36.
41. Revenson, T. A., & Lepore, S. J. (2012). Coping in social context. In A. Baum, T. A. Revenson, & J. Singer (Eds.), *Handbook of health psychology* (pp. 193–217). Psychology Press.
42. Rosaen, S. F., & Dibble, J. L. (2015). Clarifying the role of attachment and social compensation on parasocial relationships with television characters. *Communication Studies*, 67(2), 147–162. <https://doi.org/10.1080/10510974.2015.1121898>
43. Veludo C. M. B., Viana T. C. (2012). Parenthood and child psychological development. *Paidéia (Ribeirão Preto)* 22 (51). <https://doi.org/10.1590/S0103-863X2012000100013>
44. Winnicott, D. W. (1971). *Playing and reality*. Penguin.

45. Yahya F. Yusoff N. F. M., Ghazali N. M., Merikan A. (2019). Adult Attachment and Parenting Styles. *International Journal of Engineering and Technology* 8(1S):193-199.
46. Zemp, M., Bodenmann, G., Backes, S., Sutter-Stickel, D., & Revenson, T. A. (2016). The importance of parents' dyadic coping for children. *Family Relations*, 65(2), 275–286. <https://doi.org/10.1111/fare.12189>

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник “Взаємодія батьки-дитина”

Потрібно відзначити ступінь згоди з наступними твердженнями.

Варіанти відповідей:

- безсумнівно, так
- загалом, так
- і так, і ні
- швидше ні, ніж так
- ні (абсолютно не погоджуюсь).

Текст питань:

1. Якщо вже я чогось вимагаю від нього (неї), то обов'язково доб'юся цього.
2. Я завжди караю його (її) за погані вчинки.
3. Він (а) сам (а) зазвичай вирішує, який одяг вдягти.
4. Мою дитину сміливо можна залишити без нагляду.
5. Син (дочка) може розповісти мені про все, що з ним (з нею) відбувається.
6. Думаю, що він (а) нічого не доб'ється у житті.
7. Я частіше говорю йому (їй) про те, що мені в ньому (у ній) не подобається, ніж подобається.
8. Часто ми спільно справляємося з домашньою роботою.
9. Я постійно турбуюся за здоров'я дитини.
10. Я відчуваю, що непослідовний (льону) у своїх вимогах.
11. У нашій сім'ї часто бувають конфлікти.
12. Я б хотів (а), щоб він (а) виховував (а) своїх дітей так само, як я його (її).
13. Він (а) рідко робить з першого разу те, про що я прошу.
14. Я його (її) дуже рідко лаю.
15. Я намагаюся контролювати всі його (її) дії та вчинки
16. Вважаю, що для нього (неї) головне - це слухатися мене.
17. Якщо у нього (неї) трапляється нещастя, в першу чергу він (а) ділиться зі мною.

18. Я не поділяю його (її) захопленнь.
19. Я не вважаю його (її) таким розумним і здатним, як мені хотілося б.
20. Можу визнати свою неправоту і вибачитися перед ним (нею).
21. Я часто думаю, що з моєю дитиною може статися щось жахливе.
22. Мені важко буває передбачити свою поведінку по відношенню до нього (неї).
23. Виховання моєї дитини було б набагато краще, якби інші члени сім'ї не заважали.
24. Мені подобаються наші з нею (з ним) відносини.
25. Вдома у нього (у неї) більше обов'язків, ніж у більшості його (її) друзів.
26. Доводиться застосовувати до нього (до неї) фізичні покарання.
27. Йому (їй) доводиться поступати так, як я кажу, навіть якщо він (а) не хоче.
28. Думаю, я краще його (її) знаю, що йому (їй) потрібно.
29. Я завжди співчуваю своїй дитині.
30. Мені здається, я його (її) розумію.
31. Я б хотів (а) в ньому (ній) багато чого змінити
32. При прийнятті сімейних рішень завжди враховую його (її) думку.
33. Думаю, що я тривожна мама (тривожний тато).
34. Моя поведінка часто буває для нього (неї) несподіваним.
35. Буває, що, коли я караю дитину, мій чоловік (дружина, бабуся і т. п.) починає дорікати мене в надмірної суворості.
36. Вважаю, що в цілому правильно виховую свого сина (дочка).
37. Я висуваю до нього (до неї) багато вимог.
38. За характером я м'яка людина.
39. Я дозволяю йому (їй) гуляти одному (одній) у дворі будинку.
40. Я прагну захистити його (її) від труднощів і життя.
41. Я не допускаю, щоб він (вона) помічав (а) мої слабкості і недоліки.
42. Мені подобається його (її) характер.
43. Я часто критикую його (її) по дрібницях.

44. Завжди охоче його (її) вислуховую.
45. Вважаю, що мій обов'язок - захистити його (її) від всяких небезпек.
46. Я караю його (її) за такі вчинки, які здійснюю сама.
47. Буває, я мимоволі налаштовую дитини проти інших членів сім'ї.
48. Я втомлююся від повсякденного спілкування з ним (з нею).
49. Мені доводиться змушувати його (її) робити те, що він (вона) не хоче.
50. Я прощаю йому (їй) те, за що інші покарали б.
51. Мені б хотілося знати про нього (про неї) все: про що він (а) думає, як ставиться до своїх друзів і т. д.
52. Він (а) сам (а) вибирає, чим займатися вдома у вільний час.
53. Думаю, що для нього (неї) я найближча людина.
54. Я вітаю його (її) поведінку.
55. Я часто висловлюю своє невдоволення ним (нею).
56. Приймаю участь у справах, які придумує він (а).
57. Я часто думаю, що хтось може образити його (її).
58. Буває, що дорікаю і хвалю його (її), по суті, за одне і те ж.
59. Трапляється, що, якщо я кажу йому (їй) одне, то чоловік (дружина, бабуся і т. п.) спеціально говорить навпаки.
60. Мені здається, мої стосунки з дитиною краще, ніж у сім'ях більшості моїх знайомих.

Додаток Б

Тест на визначення якості прив'язаності (MAQ)

Будь ласка, дайте на ці питання відповідь, звертаючи увагу на те, наскільки ви з ними погоджуєтесь або не погоджуєтесь.

Варіанти відповідей:

- я більшою мірою Не погоджуюся з твердженням
- я певною мірою Не погоджуюся з твердженням
- я певною мірою погоджуюся з твердженням
- я більшою мірою погоджуюся з твердженням.

Текст питань:

1. Близькість з іншим дає мені загалом відчуття комфорту в житті.
2. Я часто переживаю, що мій партнер насправді мене не любить.
3. Мені важко змусити інших бути настільки близькими, наскільки я цього хочу.
4. Мені легко бути у близьких стосунках з іншими.
5. Я часто переживаю, що мій партнер не захоче залишитися зі мною.
6. Інші хочуть від мене більшої близькості, ніж мені комфортно.
7. У близьких стосунках я відчуваюсь добре та спокійно.
8. Мені дуже комфортно у близьких стосунках.
9. Я не переживаю через те, що інший може мене покинути.
10. Моє бажання стати "одним цілим" часто відлякує інших людей.
11. Намагаюсь надто сильно не зближатись з іншими.
12. Я помічаю, що інші не настільки прагнуть близькості зі мною, як я цього хочу.
13. Мені стає некомфортно, коли хтось хоче зблизитися зі мною.
14. Зближення з кимось надає мені сили.

Ключ:

Пункти 4, 8 та 9 зворотно закодовані.

Безпека = 1, 7 та 14; уникнення = 4, 6, 8, 11 та 13; амбівалентність (занепокоєння) = 2, 5 та 9; амбівалентність (заглиблення у себе) = 3, 10 та 12.

Додаток В

Методика діадного коупінгу

При обробці заповненого респондентом бланка підраховується загальний бал і по десяти відповідних субшкалах:

- 1) здатність інформувати партнера про свій стрес (питання 1,2,3 і 4).
- 2) реагування на висловлювання партнера з приводу стресу (питання 20, 21, 23, 24 і 29).
- 3) дії з метою зменшення стресу, що переживає партнер (питання 28 і 30).
- 4) негативне ставлення до стресу, що переживає партнер і його способів справитись зі стресом (питання 22, 25, 26 і 27).
- 5) те, як партнер повідомляє вам про свій стрес (питання 16, 17, 18 і 19).
- 6) те, як партнер підтримує вас під час стресу (питання 5, 6, 8, 9 і 13).
- 7) дії від партнера з метою зменшення вашого стресу (питання 12 і 14).
- 8) негативне ставлення партнера до вашого переживання стресу (питання 7, 10, 11 і 15).
- 9) здатність спільно долати стрес, що стосується обидвох (питання 31, 32, 33, 34 і 35).
- 10) оцінка діадного коупінгу (питання 36 і 37).

Тестові норми:

При загальному балі DCI < 111 означає діадний коупінг нижче середнього, 111-145 означає середній рівень коупінгу, > 145 означає коупінг вище середнього.

Варіанти відповідей: дуже рідко, рідко, іноді, часто, дуже часто.

Текст питань:

Що Ви робите, коли відчуваєте, себе в стресі чи обтяжені чимось?

1. Я радий/рада практичній підтримці, діловим порадам і допомозі від моєї дружини/чоловіка, і я ділюсь цією радістю з нею/ним.
2. Я прошу свою дружину/чоловіка взяти на себе турботи і справи, коли я перевантажений/-на.
3. Я показую дружині/чоловікові, що почуваю себе пригнічено і мені погано.
4. Я відкрито говорю своїй дружині/чоловікові, коли я переживаю стрес і потребую її/його емоційної підтримки.

Як реагує Ваша дружина/чоловік на ваші висловлювання з приводу стресу?

5. Вона/він дає мені відчуття, що розуміє мене і їй/йому цікаво дізнатись про причину моєї стресової ситуації.
6. Вона/він солідарний зі мною і каже мені, що їй/йому теж знайоме це почуття.
7. Вона/він докоряє мені, що я не цілком добре справляюсь зі стресом.
8. Вона/він допомагає мені побачити ситуацію з іншого боку і полегшити проблему.
9. Вона/він слухає мене і дає можливість виговоритись.
10. Вона/він серйозно не сприймає мою стресову ситуацію.
11. Хоча вона/він мені і допомагає, але робить це неохоче і роздратовано.
12. Вона/він бере на себе турботи і справи, щоб зменшити моє навантаження.
13. Вона/він допомагає мені проаналізувати проблему, щоб я міг/могла зробити конкретні дії.
14. Вона/він допомагає мені, коли я перевантажена.
15. Коли я переживаю стрес, мій чоловік/дружина мене уникає.

Що робить ваш чоловік/дружина, коли Ви переживаєте стрес чи перевантажені?

16. Якщо вона/він радий моїй практичній підтримці, діловими порадами і допомогою, він ділиться зі мною цією радістю.
17. Вона/він просить мене взяти на себе турботи і справи, коли перевантажений/-на.
18. Вона/він показує мені коли відчуває себе пригніченим чи в поганому настрої.
19. Вона/він відкрито каже мені, коли переживає стрес і потребує моєї емоційної підтримки.

Як Ви реагуєте на висловлювання дружини/чоловіка з приводу стресу?

20. Я даю відчуття йому/їй, що я розумію і що мені цікаво довідатись про причину його/її стресової ситуації.
21. Я солідарна/-ий з ним/нею і кажу, що мені теж знайоме це почуття.
22. Я докоряю їй/йому, що вона/він не цілком добре справляється зі стресом.
23. Я кажу своїй дружині/чоловікові, що не все так погано і допомагаю побачити ситуацію по-іншому та побачити перспективи вирішення.
24. Я слухаю її/його, даю можливість виговоритись, підбадьорюю.
25. Я не сприймаю серйозно її/його стресову ситуацію.

26. Коли моя дружина/чоловік переживає стрес, я її/його уникаю.
27. Хоча я їй/йому допомагаю, але неохоче, і вважаю, що вона/він сама/сам повинна/-нен краще справлятися зі своїми проблемами.
28. Я беру на себе справи і турботи, щоб зменшити її/його навантаження.
29. Я намагаюсь доцільно проаналізувати проблему мого партнера, щоб допомогти їй/йому зрозуміти проблему та змінити ситуацію.
30. Я вдаюся до конкретних дій, коли у неї/нього багато справ, щоб зменшити навантаження.

Як Ви і Ваш чоловік/дружина справляєтесь зі стресом, який стосується вас обох?

31. Ми намагаємось разом впоратись з проблемою і шукаємо конкретні рішення.
32. Ми серйозно ставимось до проблеми і аналізуємо, що слід зробити.
33. Ми допомагаємо один одному подивитись на проблему по-іншому.
34. Ми розслабляємось разом: робимо один одному масаж, плаваємо разом, слухаємо музику.
35. Ми ніжні один з одним, спимо разом і, таким чином, намагаємось справитись зі стресом.

Як Ви оцінюєте вашу здатність справитись зі стресом як подружжя?

36. Я задоволений/-на підтримкою мого чоловіка/дружини і нашою здатністю справитись зі стресом.
37. Я вважаю, що підтримка моєї дружини/чоловіка і наша здатність справитись зі стресом — ефективні.

Додаток Г

Показники Альфа-Кронбаха для шкал опитувальника “Взаємодія дитина-батьки”

Summary for scale: Mean=192,600 Std.Dv.=9,53964 Valid N:85 (Spreadsheet1) Cronbach alpha: ,435665 Standardized alpha: ,498136 Average inter-item corr.: ,017143

	Mean if - deleted	Var. if - deleted	Stdv. if - deleted	Itm-Totl - Correl.	Alpha if - deleted
NewVar27	189,4471	87,82367	9,371428	0,147432	0,426316
NewVar28	190,2941	86,77232	9,315166	0,131733	0,424816
NewVar29	190,1412	92,21537	9,602883	-0,185859	0,457845
NewVar30	189,8353	88,13758	9,388162	0,029509	0,437693
NewVar31	188,4235	82,66769	9,092177	0,427886	0,393419
NewVar32	188,1412	87,29771	9,343325	0,044438	0,436752
NewVar33	188,4353	86,22229	9,285596	0,154278	0,421821
NewVar34	189,0000	85,95294	9,271081	0,204384	0,417547
NewVar35	190,9647	89,79874	9,476220	-0,036568	0,443136
NewVar36	188,9882	87,47045	9,352564	0,096363	0,429017
NewVar37	190,3765	86,54062	9,302721	0,131820	0,424434
NewVar38	189,3176	84,24028	9,178250	0,385512	0,402915
NewVar39	189,6118	89,27280	9,448428	-0,016871	0,442608
NewVar40	190,0000	93,97647	9,694146	-0,250706	0,473078
NewVar41	190,0941	83,68526	9,147964	0,323014	0,402562
NewVar42	190,2941	88,16055	9,389385	0,045646	0,434960
NewVar43	188,4118	85,44221	9,243496	0,271823	0,412364
NewVar44	188,0471	89,36250	9,453174	0,006787	0,437564

NewVar45	188,0353	89,23405	9,446378	-0,001021	0,439396
NewVar46	188,0353	84,88111	9,213095	0,272117	0,410044
NewVar47	190,1882	86,74104	9,313487	0,101354	0,427989
NewVar48	188,6706	89,91502	9,482353	-0,047290	0,445194
NewVar49	190,0118	86,22339	9,285655	0,084530	0,430558
NewVar50	188,3647	86,63170	9,307615	0,210237	0,419606
NewVar51	190,6000	90,78118	9,527916	-0,096606	0,450444
NewVar52	191,1882	89,56457	9,463856	-0,006620	0,438548
NewVar53	190,0353	88,64581	9,415191	0,031899	0,436101
NewVar54	189,8941	86,23584	9,286325	0,171242	0,420520
NewVar55	188,2706	85,58562	9,251249	0,195924	0,416984
NewVar56	188,4118	85,01869	9,220558	0,336245	0,408225
NewVar57	188,4118	87,06575	9,330903	0,161783	0,423368
NewVar58	188,8000	83,45412	9,135323	0,342419	0,400623
NewVar59	189,7412	83,06243	9,113859	0,248472	0,405309
NewVar60	188,6706	87,23267	9,339843	0,117629	0,426781
NewVar61	190,4471	89,84719	9,478776	-0,048168	0,446552
NewVar62	188,7294	84,45620	9,190005	0,425480	0,403118
NewVar63	190,0588	86,10243	9,279140	0,162040	0,420910
NewVar64	189,8118	91,84692	9,583680	-0,150159	0,459912
NewVar65	189,2588	88,78007	9,422318	-0,044186	0,456420
NewVar66	189,5177	87,33204	9,345161	0,068095	0,432502
NewVar67	189,3176	92,73438	9,629869	-0,184783	0,468476
NewVar68	188,5529	85,28249	9,234852	0,273451	0,411627

NewVar69	188,7294	86,36207	9,293119	0,180008	0,420274
NewVar70	188,3647	87,24346	9,340421	0,189028	0,422700
NewVar71	188,5412	88,01302	9,381525	0,068364	0,432169
NewVar72	188,4706	88,22561	9,392849	0,064068	0,432612
NewVar73	190,9882	90,41163	9,508503	-0,073637	0,446299
NewVar74	190,2118	87,81399	9,370912	0,047906	0,435134
NewVar75	189,9412	86,47890	9,299403	0,161311	0,421846
NewVar76	190,1412	89,13300	9,441028	0,006716	0,438501
NewVar77	188,9765	88,44650	9,404600	0,025187	0,437641
NewVar78	190,7177	91,04969	9,541996	-0,126631	0,447229
NewVar79	188,3882	85,46103	9,244514	0,280592	0,412105
NewVar80	190,3765	94,56415	9,724410	-0,365396	0,469923
NewVar81	190,4588	92,03654	9,593568	-0,177049	0,456394
NewVar82	188,6706	84,29149	9,181040	0,370002	0,403622
NewVar83	189,5765	89,89120	9,481097	-0,055101	0,448820
NewVar84	188,5529	85,40014	9,241220	0,189787	0,416946
NewVar85	190,5177	93,52028	9,670588	-0,239205	0,468635
NewVar86	188,9294	87,54796	9,356707	0,090975	0,429618

Додаток Г

Показники Альфа-Кронбаха для шкал опитувальника визначення якості прив'язаності

Summary for scale: Mean=31,6591 Std.Dv.=5,14365 Valid N:88 (Spreadsheet1) Cronbach alpha: ,631535 Standardized alpha: ,583622 Average inter-item corr.: ,092896

	Mean if - deleted	Var. if - deleted	StDv. if - deleted	Itm-Totl - Correl.	Alpha if - deleted
NewVar2	28,22727	26,38016	5,136162	-0,102083	0,662235
NewVar3	30,04545	20,88430	4,569934	0,555291	0,562780
NewVar4	29,48864	20,15896	4,489873	0,563512	0,554786
NewVar5	29,68182	23,05785	4,801859	0,289710	0,609229
NewVar6	30,04545	20,90703	4,572420	0,477164	0,572767
NewVar7	29,50000	22,95454	4,791090	0,240662	0,617724
NewVar8	28,12500	26,49574	5,147401	-0,113633	0,657710
NewVar9	30,07955	25,30049	5,029959	0,039011	0,644193
NewVar10	29,45455	21,42975	4,629228	0,381318	0,590653
NewVar11	29,86364	22,93595	4,789149	0,263826	0,613346
NewVar12	29,18182	22,51239	4,744723	0,344398	0,599930
NewVar13	29,64773	22,11454	4,702610	0,375055	0,594035
NewVar14	29,59091	22,15083	4,706467	0,401196	0,590725
NewVar15	28,63636	27,41323	5,235764	-0,229568	0,679165

Додаток Д

Показники Альфа-Кронбаха для шкал методики діадного коупінгу

Summary for scale: Mean=124,963 Std.Dv.=14,1720 Valid N:80 (Spreadsheet1) Cronbach alpha: ,81
Standardized alpha: ,826119 Average inter-item corr.: ,125601

	Mean if - deleted	Var. if - deleted	StDv. if - deleted	Itm-Totl - Correl.	Alpha if - deleted
NewVar98	120,9750	187,5744	13,69578	0,496542	0,810361
NewVar99	121,2125	188,0923	13,71468	0,307067	0,814244
NewVar100	121,7125	200,6048	14,16350	-0,109127	0,829022
NewVar101	121,1875	188,6273	13,73417	0,275524	0,815325
NewVar102	121,1375	181,9186	13,48772	0,529267	0,806868
NewVar103	120,9375	185,2586	13,61097	0,554832	0,808255
NewVar104	122,8750	207,1094	14,39130	-0,320978	0,833885
NewVar105	121,2750	182,6244	13,51386	0,518217	0,807417
NewVar106	121,0625	182,3336	13,50310	0,502796	0,807630
NewVar107	122,3875	209,2373	14,46504	-0,325985	0,839132
NewVar108	122,9625	210,9111	14,52278	-0,444697	0,837249
NewVar109	121,8625	181,5186	13,47288	0,431850	0,809471
NewVar110	121,3250	180,8694	13,44877	0,550471	0,805933
NewVar111	121,2125	178,2173	13,34981	0,628543	0,802945
NewVar112	122,9750	205,8244	14,34658	-0,271439	0,833207
NewVar113	121,2375	180,3061	13,42781	0,586303	0,804913
NewVar114	121,5875	186,1674	13,64432	0,374687	0,812010
NewVar115	121,7000	192,9850	13,89190	0,149107	0,819177

NewVar116	121,4875	182,3248	13,50277	0,506974	0,807531
NewVar117	120,8625	188,7436	13,73840	0,390051	0,812408
NewVar118	120,7625	187,5311	13,69420	0,476602	0,810572
NewVar119	123,0375	196,7361	14,02626	0,017230	0,823304
NewVar120	120,9875	191,7874	13,84873	0,247074	0,816023
NewVar121	120,9375	189,9336	13,78164	0,314493	0,814219
NewVar122	123,2125	199,4174	14,12152	-0,075854	0,823836
NewVar123	122,9750	204,5244	14,30120	-0,242013	0,831211
NewVar124	123,2375	204,2311	14,29094	-0,272110	0,828974
NewVar125	121,5625	186,6961	13,66368	0,355135	0,812655
NewVar126	120,9375	183,8586	13,55945	0,519809	0,807976
NewVar127	121,0750	184,9444	13,59943	0,476621	0,809274
NewVar128	120,9750	178,6244	13,36504	0,736315	0,801443
NewVar129	120,9750	179,2244	13,38747	0,654035	0,803064
NewVar130	121,0250	178,0494	13,34351	0,650272	0,802421
NewVar131	121,4125	178,6174	13,36478	0,579812	0,804228
NewVar132	121,3375	184,0986	13,56829	0,416340	0,810415
NewVar133	121,0750	177,1694	13,31050	0,692850	0,801101
NewVar134	121,1500	175,4275	13,24490	0,714723	0,799590

Додаток Е

Результати кореляційного аналізу

	Невимість-вигляд	М'якість-увір	Автономність-кон	Емоційна дистанція-з	Відторя-при	Відсутність співпраці	Тривога за ді	Непослед	Виховання конфр	Задоволені стосунками дитиною
Безпека	-0,0642	-0,244867	-0,037577	0,190032	0,311967	0,254576	0,199280	0,212029	-0,303394	0,176526
Уникнення	0,0368	0,172036	-0,165817	-0,128895	-0,214681	-0,240331	-0,101666	-0,264212	0,425063	-0,107647
Амбівал. (занепокоє	-0,0671	0,089148	0,046360	-0,068985	0,004846	-0,034200	0,294341	-0,211994	0,276728	-0,173011
Амбівал. (заглиблен	-0,0360	0,105858	0,080353	-0,127724	-0,005021	-0,047785	0,199845	-0,288466	0,460201	-0,161821
Coping a	0,0635	-0,071423	-0,106657	0,336878	0,484785	0,190601	0,109041	0,076484	-0,117028	0,306697
Coping b	-0,0700	-0,268137	-0,176116	0,059928	0,212943	0,241978	0,078594	0,222741	-0,236653	0,251100
Coping c	-0,0055	-0,253394	0,035305	0,003051	0,114818	0,362032	0,074921	0,116984	-0,160135	0,291037
Coping d	0,1287	0,263942	-0,074873	-0,068890	-0,158943	-0,208955	-0,074547	-0,238877	0,261972	-0,169590
Coping e	0,0283	-0,170026	0,071765	-0,077798	0,040856	0,248983	0,076035	0,003546	-0,224687	0,050432
Coping f	0,0018	-0,211349	0,000466	-0,112359	0,080669	0,293070	0,123020	-0,070194	-0,313935	0,168742
Coping g	0,0882	-0,1786	-0,054401	0,074170	0,254528	0,294996	-0,027735	0,050987	-0,195356	0,153748

		93								
Coping h	-0,1138	0,0 972 06	-0,02 0266	-0,0442 93	-0,12 1050	-0,2390 39	0,03 8352	-0,0692 39	0,27 0270	-0,18173 0
Coping i	-0,0576	-0,1 712 87	-0,09 6580	0,0779 59	0,276 407	0,2999 15	-0,09 5405	0,1232 63	-0,39 0896	0,268654
Coping j	-0,0163	-0,2 144 87	-0,11 4490	-0,0118 08	0,112 550	0,2856 80	-0,18 3375	0,0103 50	-0,34 2264	0,252953
Coping ge	0,0151	-0,2 215 28	-0,14 6340	0,0343 36	0,261 910	0,3176 42	0,01 7722	0,0574 38	-0,33 4228	0,265391

Додаток Є

Результати регресійного аналізу

Regression Summary for Dependent Variable: Емоційна дистанція-близькість (Робочий простір)
 R= ,54628624 R²= ,29842865 Adjusted R²= ,24646040 F(6,81)=5,7425 p<,00005 Std.Error of estimate: 2,3329

	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(81)	p-level
Intercept			18,2212 1	2,484440	7,3341 3	0,00000 0
Coping a	0,412045	0,097059	0,38971	0,091799	4,2453 0	0,00005 8
Безпека	0,292129	0,099456	1,47780	0,503120	2,9372 8	0,00431 0
Coping f	-0,255601	0,119765	-0,1689 2	0,079149	-2,1341 8	0,03585 2
Амбівалентність (заглиблення)	-0,323597	0,103740	-1,2898 3	0,413500	-3,1193 1	0,00251 1
Coping e	-0,176847	0,118620	-0,1610 2	0,108001	-1,4908 7	0,13987 9
Coping d	-0,106680	0,097806	-0,1014 6	0,093018	-1,0907 4	0,27862 3

Додаток Ж

Результати кластерного аналізу

Mann-Whitney U Test (Робочий простір) By variable CLUSTER Marked tests are significant at p <,05000

	Rank Sum Group 1	Rank Sum - Group 2	U	Z	p-level	Z - adju	p-level	Valid N - Group 1	Valid N - Group 2	2*1sided - p
Coping a	1991,000	1925,000	910, 000 0	-0,4 678 2	0,63 991 3	-0,47 161	0,637 207	46	42	0,644496
Coping b	2270,000	1646,000	743, 000 0	1,8 629 3	0,06 247 3	1,872 97	0,061 073	46	42	0,062852
Coping c	1999,500	1916,500	918, 500 0	-0,3 968 1	0,69 150 6	-0,40 610	0,684 669	46	42	0,692938
Coping d	1674,500	2241,500	593, 500 0	-3,1 118 5	0,00 185 9	-3,14 112	0,001 683	46	42	0,001633
Coping e	2292,000	1624,000	721, 000 0	2,0 467 2	0,04 068 7	2,059 49	0,039 448	46	42	0,040681
Coping f	2274,000	1642,000	739, 000 0	1,8 963 5	0,05 791 5	1,903 86	0,056 930	46	42	0,058212
Coping g	2248,500	1667,500	764, 500 0	1,6 833 2	0,09 231 4	1,706 28	0,087 956	46	42	0,092408
Coping h	1619,000	2297,000	538, 000 0	-3,5 754 9	0,00 035 0	-3,59 163	0,000 329	46	42	0,000276
Coping i	2410,000	1506,000	603, 000 0	3,0 324 9	0,00 242 6	3,043 43	0,002 339	46	42	0,002195
Coping j	2323,500	1592,500	689, 500 0	2,3 098 7	0,02 089 6	2,375 83	0,017 510	46	42	0,020370
Coping gen	2193,500	1722,500	819, 500 0	1,2 238 5	0,22 100 8	1,224 52	0,220 758	46	42	0,222214

Додаток 3

Результати порівняльного аналізу за статтю

Mann-Whitney U Test (Робочий простір) By variable Статьь Marked tests are significant at p <,05000

	Rank Sum Group 1	Rank Sum Group 2	U	Z	p-level	Z - adjust	p-level	Valid Group	Valid Group	2*1sided - p
Coping a	901,000	3015,000	405,000	-4,17984	0,000029	-4,21366	0,000025	31	57	0,000016
Coping b	1337,000	2579,000	841,000	-0,37125	0,710452	-0,37325	0,708962	31	57	0,715225
Coping c	1375,500	2540,500	879,500	-0,03494	0,972127	-0,03576	0,971475	31	57	0,972288
Coping d	1435,000	2481,000	828,000	0,48481	0,627812	0,48937	0,624580	31	57	0,632746
Coping e	1667,500	2248,500	595,500	2,51576	0,011878	2,53146	0,011359	31	57	0,011318
Coping f	1577,000	2339,000	686,000	1,72522	0,084489	1,73205	0,083265	31	57	0,085302
Coping g	1371,000	2545,000	875,000	-0,07425	0,940812	-0,07526	0,940006	31	57	0,944609
Coping h	1262,000	2654,000	766,000	-1,02640	0,304705	-1,03103	0,302528	31	57	0,308613
Coping i	1399,500	2516,500	863,500	0,17471	0,861311	0,17534	0,860816	31	57	0,862099
Coping j	1459,500	2456,500	803,500	0,69882	0,484663	0,71878	0,472278	31	57	0,486793
Coping ge	1412,000	2504,000	851,000	0,28390	0,776490	0,28405	0,776372	31	57	0,781051

Додаток II

Результати перевірки шкал на гомогенність

	SS - Effec	df - Effec	MS - Effec	SS - Erro	df - Erro	MS - Erro	F	p
Coping a	5,84293	2	2,92147	262,289	76	3,45117	0,8465 14	0,4329 11
Coping b	1,33085	2	0,66543	225,434	76	2,96624	0,2243 33	0,7995 76
Coping c	0,30953	2	0,15476	106,398	76	1,39998	0,1105 48	0,8954 87
Coping d	4,15928	2	2,07964	156,695	76	2,06178	1,0086 60	0,3695 36
Coping e	0,14847	2	0,07423	248,138	76	3,26497	0,0227 36	0,9775 27
Coping f	15,17628	2	7,58814	475,259	76	6,25341	1,2134 40	0,3028 65
Coping g	0,49953	2	0,24977	119,461	76	1,57186	0,1589 00	0,8533 65
Coping h	25,91944	2	12,9597 2	280,910	76	3,69618	3,5062 45	0,0349 51
Coping i	8,38818	2	4,19409	449,317	76	5,91206	0,7094 12	0,4951 61
Coping j	0,11426	2	0,05713	144,804	76	1,90532	0,0299 85	0,9704 71
Coping gener	65,36609	2	32,6830 4	5651,33 3	76	74,3596 4	0,4395 27	0,6459 69

Додаток І

Результати порівняльного аналізу за критерієм Краскелла-Уоллеса

Шкали діадного коупінгу

	1	2	3	Total
<= Median: observed	12,00000	23,00000	5,00000	40,00000
expected	8,60759	25,31646	6,07595	
obs.-exp.	3,39241	-2,31646	-1,07595	
> Median: observed	5,00000	27,00000	7,00000	39,00000
expected	8,39241	24,68354	5,92405	
obs.-exp.	-3,39241	2,31646	1,07595	
Total: observed	17,00000	50,00000	12,00000	79,00000

Шкали прив'язаності

	1	2	3	Total
<= Median: observed	8,00000	28,00000	7,00000	43,00000
expected	9,25316	27,21519	6,53165	
obs.-exp.	-1,25316	0,78481	0,46835	
> Median: observed	9,00000	22,00000	5,00000	36,00000
expected	7,74684	22,78481	5,46835	
obs.-exp.	1,25316	-0,78481	-0,46835	
Total: observed	17,00000	50,00000	12,00000	79,00000